

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Nettikiusaaminen ilmiönä 8.-luokkalaisten keskuudessa

Laitila, Mira
Setälä, Linda

2016 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Nettikiusaaminen ilmiönä 8.-luokkalaisten keskuudessa

Mira Laitila, Linda Setälä
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2016

Mira Laitila, Linda Setälä

Nettikiusaaminen ilmiönä 8.-luokkalaisten keskuudessa

Vuosi 2016 Sivumäärä 48

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia nettikiusaamista ilmiönä yläkoululaisten keskuudessa. Tavoitteena oli saada tietoa nettikiusaamisen yleisyydestä ja muodoista, nuorten asenteista nettikiusaamista kohtaan sekä yleisistä siihen käytetyistä kanavista. Tutkimus toteutettiin Kuitinmäen koululla, joka on Laurea ammattikorkeakoulun yhteistyötaho. Koulu toivoi kiusaamiseen liittyvää opinnäytetyötä ja aiheeksi rajautui netissä tapahtuva kiusaaminen.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu nettikiusaamiseen liittyvästä aikaisemmasta tutkimustiedosta, nuorten sosiaalisen median käytöstä sekä yläluokkalaisten nuoren kehitysvaiheesta. Opinnäytetyö tehtiin kvantitatiivisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella. Aineisto analysoitiin tarkoitukseen sopivalla tilasto-ohjelmalla. Kysely teetettiin Kuitinmäen koulun 8.-luokkalaisten ja palautuneita kyselyitä oli 87.

Kyselyn tuloksien mukaan nuoret käyttivät sosiaalisen median palveluita aktiivisesti päivittäin. Nettikiusaamiseen oli törmännyt lähestulkoon 80 prosenttia vastanneista. Tytöt olivat nähneet nettikiusaamista poikia enemmän kaikilla sosiaalisen median kanavilla. Yleisimmät nettikiusaamisen muodot olivat ilkeä kommentointi ja turhilla viesteillä pommittaminen. Tutkimus osoitti, että nettikiusaamisesta ei puhuta koulussa riittävästi. Tutkimuksen tuloksia voidaan tulevaisuudessa hyödyntää koulun henkilökunnan kouluttamisessa sekä oppilashuollon kehittämisessä.

Asiasanat: nettikiusaaminen, kiusaaminen, sosiaalinen media, kyselytutkimus, nuoret, verkkokäyttäytyminen, internet

Mira Laitila, Linda Setälä

Cyberbullying as a phenomena among 8th graders

Year	2016	Pages	48
------	------	-------	----

The purpose of the thesis was to study cyberbullying as a phenomena among 8th graders. The aim was to collect information about the prevalence of cyberbullying, the attitudes of the youth towards it and the most popular networks used for bullying. The study was executed in Kuitinmäki secondary school that functions in collaboration with Laurea University of Applied Sciences. The school requested a study about bullying, and the subject concentrated on cyberbullying.

The theoretical framework consisted of previous studies about cyberbullying, the use of social media among youngsters and an 8th grader's developmental phase. The thesis was carried out as a quantitative study. The data was collected using a structured questionnaire and analysed with a statistical analysis software. The questionnaire was performed for the 8th graders of Kuitinmäki upper secondary school. The total amount of returned questionnaires was 87.

According to the study, the youth used social media networks actively on a daily basis. Almost 80 percent of the participants had seen cyberbullying. Girls had seen more cyberbullying than boys. The most commonly used forms for cyberbullying were posting mean comments and message bombing. The study showed that the school does not talk enough about cyberbullying. The results of the study can be utilized to provide additional education for the school staff and developing the healthcare for the students.

Keywords: cyberbullying, bullying, social media, survey study, youngsters, online behaviour, internet

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Sosiaalinen media	7
2.1	Nuorten internetin käyttötottumukset	8
2.2	Eri sosiaalisen median kanavat	9
3	Nettikiusaaminen	10
3.1	Nettikiusaamisen muotoja	12
3.2	Kiusaamisen vaikutukset	13
3.3	Nettikiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen	15
3.4	Nettikiusaaminen rikoksena	17
4	Yläkoululaisen kehitysvaihe	18
5	Kouluterveydenhoitaja osana oppilashuoltoa	20
5.1	Kiusatun tunnistaminen ja tukeminen	21
6	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	23
7	Tutkimuksen toteutus	24
7.1	Tutkimusmenetelmä.....	25
7.2	Aineiston keruu	26
7.3	Aineiston analysointi.....	26
8	Tutkimustulokset.....	27
9	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	33
10	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	37
	Lähteet	42
	Liitteet.....	45

1 Johdanto

Kiusaamista esiintyy kaikkialla maailmassa, kulttuurista tai alueesta riippumatta. Suomessa kiusaamisen esiintymiselle ei ole maakunta- tai kaupunkikohtaisia eroja. Vuoden 2015 kouluterveyskyselyn mukaan yläkoululaisista pojista 7 prosenttia ja tytöistä 5 prosenttia ilmoitti joutuneensa koulukiusaamisen uhriksi vähintään kerran viikossa lukukauden aikana. Tämä tarkoittaa, että yli 14 000 yläkoululaista joutuu viikoittain koulukiusaamisen uhriksi. (THL 2016.) Kiusaamisella tiedetään olevan monia negatiivisia vaikutuksia lapseen ja monet tutkimukset ovat todistaneet niiden heijastuvan kiusatun elämään vielä vuosienkin päästä. Uutena ilmiönä perinteisen kiusaamisen rinnalle on tullut internetissä ja eri sosiaalisen median palveluiden kautta tapahtuva kiusaaminen. Vuonna 2013 tehdyn tutkimuksen mukaan 90-luvun jälkeen syntyneistä tytöistä 42 prosenttia ja pojista 29 prosenttia oli kokenut kiusaamista netin kautta. (Mäntylä, Kivelä, Ollila & Perttola 2013, 33 - 34.)

Teknologian kehittyessä ja sosiaalisen median palveluiden suosion lisääntyessä tarvitsemme jatkuvasti uutta tutkimustietoa internetin aiheuttamista riskeistä nuoren elämään. Myös sosiaalisen median palvelut laajenevat jatkuvasti, joten pari vuotta vanha tutkimus aiheesta saattaa olla jo täysin vanhentunut. Tämän päivän nuoret ovat kasvaneet teknologia kulttuurin parissa ja käyttävät sosiaalista mediaa eli somea päivittäin useita tunteja (Kangas 2011, 8). Kiusaamista on aiheena tutkittu jo vuosia, mutta nettikiusaamista omana alueenaan on tutkittu vähän. Amerikassa niin sanottu "cyberbullying" on ollut pinnalla jo pidempään (Rogers 2010, 12). Suomessa aihetta on alettu tutkimaan alle 10 vuotta sitten ja tänä aikana teknologia ja somen eri palvelut ovat kokeneet hurjaa kehitystä. Juuri tästä syystä rajasimme aiheemme nettikiusaamiseen, sillä uutta tutkimustietoa tarvitaan lisää.

Itse nuorina tulevana terveydenhoitajina, sekä somen aktiivisina käyttäjinä arvioimme nettikiusaamisen merkityksen kasvavan yhä entisestään. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa uutta tutkimustietoa nettikiusaamisesta ilmiönä yläkoululaisten keskuudessa. Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena, jonka menetelmänä käytettiin 8.-luokkalaisten suunnattua kyselylomaketta. Kyselyn avulla haluamme selvittää kuinka yleistä nettikiusaaminen on, missä muodossa ja millä somen kanavilla sitä tapahtuu, mikä on koulun rooli nettikiusaamiseen puuttumisessa ja minkälaisia asenteita nuorilla on kyseistä ilmiötä kohtaan. Tavoitteenamme on, että yläkoulut voisivat tutkimuksen pohjalta ja kerätyn teorian avulla saada lisää ymmärrystä nettikiusaamisesta. Toivomme myös, että kouluterveydenhuollossa otettaisiin huomioon riski netissä tapahtuvalle kiusaamiselle.

2 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media, usein lyhennettynä some, on Web 2.0- käsitteen alle kerättyjä palveluita (Matikainen 2008, 65). Termiä sosiaalinen media alettiin käyttää noin vuonna 2005, vuosi Facebookin perustamisen jälkeen. Sosiaalisen median syntyä pidetään jopa uuden aikakauden alkuna sen nopean maailmanlaajuisen suosion leviämisen vuoksi. (Lietsala & Sirkkunen 2008, 17.) Itellan tutkimuksen mukaan sosiaalinen media on korvannut sanomalehden, radion ja television, sekä kirjeet ja sähköpostin (Elkelä 2012). Älylaitteiden yleistymisen vuoksi myös sosiaalisen median käyttö on kasvanut. Jopa 92 % käyttää sosiaalista mediaa älypuhelimien kautta. Somen palveluita käytetään kotona, opiskelupaikalla, liikkeessä ja kavereiden kanssa. Nuorten kohdalla käyttö painottuu iltapäivästä yöhön klo 15 - 01 ja yleisin aika palveluiden käytölle on iltaisin klo 18 - 21. (Weissenfelt & Huovinen 2015.)

Sosiaalisella mediallyä tarkoitetaan yhteisöllisiä palveluita, joissa käyttäjät voivat lähettää kuvia, tekstiä, musiikkia ja videoita. Näitä kutsutaan sosiaalisen median sisällöiksi. Käyttäjät voivat kommentoida näitä sisältöjä ja jakaa halutessaan eteenpäin. Sosiaalisen median palveluissa ja sovelluksissa usein yhdistetään käyttäjien välinen kommunikaatio ja vuorovaikutus, sekä omien sisältöjen tuottaminen. (Weissenfelt & Huovinen 2015.) Käyttäjä voi yleensä päättää, onko hänen jakamansa sisältö nähtävissä kaikille kanavan käyttäjille vai ainoastaan tietylle joukolle. Sosiaalisen median palveluita on myös mahdollista käyttää niin, että ainoastaan itse käyttäjä näkee jakamansa sisällön. Sosiaalisessa mediassa on siis mahdollisuus vaikuttaa siihen, kuinka sosiaalinen haluaa olla. Käyttäjät, joiden profiili ja sisällöt ovat muiden nähtävissä, ovat osa laajaa sosiaalista verkostoa, joka kasvaa, kun käyttäjä lisää toisen käyttäjän ystäväkseen, tai kun käyttäjä liittyy sosiaalisen median ryhmään. (Lietsala & Sirkkunen 2008, 20.)

Nykyään internetin ja sosiaalisen median kautta jokainen pystyy hoitamaan lähestulkoon kaikki tärkeät asiat. Verkko on kaikille vapaa ja avoin paikka, missä kuka tahansa saa julkaista mitä tahansa ja katsoa mitä haluaa. Internetin palveluita voi käyttää ajanvietteenä, paikkana vuorovaikutukselle ja sosiaalisille kohtaamisille, kaupankäynnin välineenä, sekä paikkana jossa voi järjestää toimintaa ja vaikuttaa asioihin. Uusia palveluita ja sovelluksia kehitetään jatkuvasti, helpottamaan käyttäjien arkisten asioiden hoitamista. (Matikainen 2008, 23 - 29.)

Oikein käytettynä internet tarjoaa mukavaa ajanvietettä nuorille. Siellä voi luoda itselleen oman persoonan, sekä kohdata muita käyttäjiä ja jakaa asioita. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 53.) Nuorille on tärkeää tietää ja pysyä mukana siinä mitä ystävät tekevät ja kertovat itsestään ja elämästään sosiaalisessa mediassa. Myös reaaliaikaisen keskustelun käymistä ystävien kanssa nuoret pitävät todella tärkeänä (Weissenfelt & Huovinen 2015). Varsinkin tytöille toisten kohtaaminen verkossa on tärkeää. (Matikainen 2008, 20.) Sosiaalisen median kautta nuoret tutustuvat jatkuvasti uusiin ihmisiin ja sitä käytetäänkin

kanavana uusien ystävyysuhteiden luomiseen. Pelastakaa Lapset ry:n tutkimukseen osallistuneista yli 80% on saanut uusia tuttavuuksia internetin kautta (Pelastakaa Lapset ry 2010, 3.) Ainoastaan sosiaalisen median ja netin kautta ei voi kuitenkaan luoda vahvaa ja tasapainoista minuutta vaan siihen tarvitaan läheisiä ihmissuhteita ja tukea muilta ihmisiltä. Tämän takia on tärkeää, ettei sosiaalinen elämä rajoitu vain verkkoon. (Hietala ym. 2010, 53.)

2.1 Nuorten internetin käyttötottumukset

Internetin palveluiden voidaan sanoa olevan nuorille elämäntyyli, eikä moni voisi kuvitella viettävänsä vapaa-aikaansa ilman niitä (Rahja 2013, 4 - 5). Tämä nuorten digitaalinen kulttuuri rantautui Suomeen 90-luvun puolivälissä, mikä tarkoittaa, että nykypäivän nuoret ovat käyttäneet internetiä melkein koko elämänsä ajan ja lähes jokaisella suomalaisella koululaisella onkin käytössään puhelin, jota kautta pääsee käyttämään internetin palveluita (Kangas 2011, 8.) TNS Gallupin vuonna 2009 suorittaman kyselyn mukaan joka viides nuori käyttääkin mobiililaitettaan kaikkialla ja jatkuvasti (Rahja 2013, 5). Nykyään netin käyttäminen on yhtä normaali asia kuin sanomalehden lukeminen tai television katsominen. (Kangas 2011, 8). Internetin käyttö elää kuitenkin jatkuvassa muutoksessa; erilaiset netissä saatavat palvelut ovat vuosi vuodelta yhä suosituimpia ja niiden tarjoamiin mediaympäristöihin tutustutaan yhä nuorempina. Myös netin käyttöön tarvittavat laitteet, kuten tabletit ja kännykät kehittyvät jatkuvasti. (Kupiainen, Kotilainen, Nikunen, Suoninen 2013, 7 - 8, 44.)

Verkossa tapahtuva vuorovaikutus on kiinteä osa nuorten sosiaalisia kohtaamisia ja verkostoja (Rahja 2013, 4). Moni somen palveluista on luotu juuri nuorten tarpeisiin ja siksi nuorten netissä vietetty aika kuluukin melkein kokonaan sosiaalisessa mediassa (Weissenfelt & Huovinen 2015; Rahja 2013, 10 - 11). Verkko ei siis ole pelkästään erilaisia sisältöjä, vaan siellä voi myös jutella, kohdata toisia ja olla yhdessä (Matikainen 2008, 20 - 21). Internet onkin osoittautunut nuorten suosituimmaksi kavereiden päivittäiseksi tapaamispaikaksi (Rahja 2013, 10). Sosiaalisen median lisäksi nuoret lukevat internetissä blogeja ja käyvät foorumeilla joiden aiheet ovat oman mielenkiinnon kohteina (Pelastakaa Lapset ry 2010, 3).

Tutkimustulokset osoittavat internetin olevan tärkeä osa nuorten elämää. Pelastakaa Lapset ry:n tekemässä raportissa kerrotaan, että 79 % nuorista käyttää internetiä päivittäin. Internetiä käytetään keskimäärin 2 - 3 tuntia päivässä, jotkut jopa 4 - 5 tuntia. (Pelastakaa Lapset ry. Tutut tuntemattomat 2010, 3.) Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2015 teettämän kouluterveyskyselyn mukaan 24 %:lla yläkoululaisista tytöistä ja pojista ruutu-aika on arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän (THL 2016). Valtaosa netissä käytetystä ajasta kuluu oman sisällön tuottamiseen, muiden sisältöjen katsomiseen ja kommentoimiseen, sekä pikaviestipalveluiden käyttämiseen (Pelastakaa Lapset ry 2010, 3).

EU Kids Online -tutkimuksessa tutkittiin kuinka usein 9-16-vuotiaat nuoret käyttävät nettiä ja kuinka paljon he kohtaavat siellä erilaisia riskejä. Suomi sijoittui luokkaan kolme, mikä tarkoittaa, että suomalaisnuorten netin käyttö on melko runsasta, mutta useimmiten riskitöntä. Muut pohjoismaat sijoittuivat luokkaan neljä, eli runsasta netin käyttöä, jonka myötä myös korkeammat riskit. Yleisin riski suomalaisten nuorten netin käytössä on kommunikointi tuntemattomien kanssa. Samassa tutkimuksessa netinkäyttäjät jaoteltiin eri ryhmiin. Suomalaiset luokiteltiin intensiivisiksi pelaajiksi, verkostoitujiksi ja edistyneiksi verkostoitujiksi. Edistyneet verkostoitujat hallitsevat muita laajemmin käytäntöjä liittyen sosiaaliseen mediaan, viestintään, bloggaukseen sekä kuvien ja musiikin jakamiseen. Edistyneitä verkostoitujia olivat pääasiassa tytöt, kun taas pojat intensiivisiä pelaajia. (Kupiainen ym. 2013, 8-12).

2.2 Eri sosiaalisen median kanavat

Ebrand Suomen vuonna 2015 teettämän kyselyn mukaan eniten käytettyjä ja suosituimpia sosiaalisen median palveluita nuorten parissa ovat YouTube, Whatsapp, Facebook, Facebook Messenger, Instagram, Spotify, Skype, Snapchat, Twitter ja Feissarimokat. Parhaimmat palvelut nuorten mielestä olivat Whatsapp, Facebook, Instagram ja Youtube. (Weissenfelt & Huovinen, 2015.) Tämän opinnäytetyön kyselylomakkeen avulla (Liite 1) kartoitettiin yleisintä kanavaa nettikiusaamiselle. Vaihtoehtoisissa oli Facebook, Instagram, Whatsapp, Snapchat ja Ask.fm. Kyselyyn valitsemamme palvelut ovat suosittuja nuorten keskuudessa ja ne kaikki ovat saatavilla mobiiliapplikaationa, mikä mahdollistaa niiden käyttämisen missä ja milloin tahansa.

Facebook on yksi maailman suosituimpia yhteisöpalveluita (Rahja 2013, 10). Facebook yhdistää käyttäjän tuntemiensa ihmisten, kuten ystävien, työ -ja koulukavereiden sekä muiden tuttavien kanssa. Facebookissa julkaistaan tilapäivityksiä, jaetaan kuvia, linkkejä, videoita ja pidetään yhteyttä ystäviin (Matikainen 2008, 176). Siellä esiinnyttään omalla nimellään ja myös yritykset ja yhteisöt voivat käyttää Facebookia tiedotukseen ja markkinointiin (Rahja 2013, 10). Facebook Messenger on Facebookin alainen, erikseen ladattava viestisovellus, jolla voit lähettää viestejä ilmaiseksi. Facebookilla on yrityksen sivujen mukaan keskimäärin 1.01 miljardia käyttäjää syyskuussa 2015. Käyttäjistä 894 miljoonaa käyttää Facebookia puhelimella. (Facebook 2016.)

Instagram on sosiaalinen kuvien jakopalvelu, jossa käyttäjät seuraavat ja kommentoivat toisten käyttäjien kuvia. Instagramissa kuvia sekä videoita voi muokata ja jakaa. (Rahja 2013, 10.) Instagram on ilmainen palvelu, joka on luotu erityisesti mobiilisovellukseksi ja se toimii tiiviissä yhteistyössä Facebookin kanssa. Käyttäjät voivat tehdä profiilinsa yksityisiksi, mikä tarkoittaa ettei kuka tahansa voi seurata heidän tiliään. Käyttäjät, kuten usein esimerkiksi

julkisuuden henkilöt, pitävät tilinsä julkisena jolloin kuka tahansa voi seurata heitä ja katsella, sekä tykätä heidän jakamistaan kuvista. Instagramin virallinen käyttäjä ikäraja on 13 vuotta. (Instagram 2016.)

Whatsapp on pikaviestisovellus, jolla voi lähettää viestejä ilmaiseksi rajattoman määrän. Sen voi ladata lähes kaikille erilaisille älypuhelimille. Whatsapp toimii kännykän mobiilidatan kautta tai wifi-yhteydellä. Tavallisten tekstiä sisältävien viestien lisäksi sovelluksella voi lähettää kuvia, videoita ja ääniviestejä tai luoda ryhmäkeskusteluja. (WhatsApp Inc 2016.)

Snapchat on kuvaviestipalvelu, jossa käyttäjät lähettävät toisilleen kuvia ja lyhyitä videoita arjen hetkistä. Lähetettyjä kuvia ja videoita voi katsoa vain 10 sekuntia, jonka jälkeen ne poistuvat. Snapchatissa kuvien ja videoiden lähettäminen on ilmaista. (Muurinen 2014.) Snapchatin ohjeistuksen mukaan käyttäjän tulee olla vähintään 13-vuotias ja alle 18 vuotiaan tulisi käyttää sovellusta huoltajan suostumuksella (Snapchat 2016).

Ask.fm on palvelu, mikä perustuu kysymyksiin ja vastauksiin. Luodakseen palveluun profiilin, käyttäjän tulee olla vähintään 13-vuotias. Käyttäjät kysyvät toisiltaan kysymyksiä eri aihepiireistä joko omalla nimellään tai anonyymisti, joihin käyttäjät vastaavat. Palvelu on saatavilla yli sadassa maassa ja siellä kysytään 20 000 kysymystä joka minuutti. (Ask.fm 2016.)

3 Nettikiusaaminen

Kiusaamista on tutkittu melko paljon ja sitä on pyritty määrittelemään, jotta voitaisiin olla varmoja mikä on kiusaamista ja mikä ei. Olweus (1992) määrittelee kiusaamisen seuraavasti: ”Yksilöä kiusataan tai hän on kiusaamisen uhri, jos hän on toistuvasti tai pidempään alttiina yhden tai useamman henkilön negatiivisille teoille.”

Netti- tai verkkokiusaamisella tarkoitetaan kiusaamista erilaisten viestintäteknologioiden välityksellä. Se on tarkoituksellista ja toistuvaa toisen ihmisen vahingoittamista ja loukkaamista median tai elektronisesti tuotetun tekstin avulla. (Kupiainen ym. 2013, 44.) Nettikiusaamisen ohella puhutaan myös usein kännykkäkiusaamisesta. Koska kännykkäkiusaamista tapahtuu useimmiten internetin palveluiden kautta, jotka ovat ladattavissa myös mobiilisovelluksena, emme ole tässä työssä eritelleet kännykkä- ja nettikiusaamisen käsitteitä toisistaan.

Nettikiusaamista on tutkittu eri järjestöjen toimesta, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Mediakasvatusseuran. MLL:n vuonna 2009 tekemän raportin mukaan 9 prosenttia nuorista oli kokenut kiusaamista netissä ja Mediakasvatusseuran tutkimuksen mukaan 9 - 16-vuotiaista noin 5 prosenttia on kokenut nettikiusaamista. (Peura ym. 2009, 20; Rahja 2013, 15). Kunnallisanalyyttisen Kehittämissäätöön vuoden 2013 tutkimusjulkaisun Pelastakaa Koulukiusattu! mukaan

1990- luvulla ja sen jälkeen syntyneistä tytöistä 42 prosenttia kertoi, että heitä on kiusattu netissä ja pojista 29 prosenttia (Mäntylä, Kivelä, Ollila, Perttola 2013, 33 - 34).

Nettikiusaaminen tulee ottaa yhtä vakavasti, kuin kasvotusten tapahtuva kiusaaminen. Kuitenkin näiden välillä on monia eroja, joista keskeisimpänä on kiusaamisen mahdollistuminen missä ja milloin tahansa. Erityisesti älypuhelimien lisääntynyt käyttö tekee kiusaamisesta helpompaa. Verkon kautta tapahtuva kiusaaminen ei rajoitu vain esimerkiksi kouluun, vaan se voi tapahtua myös kiusatun turvalliseksi tuntemassa paikassa, kuten kotona, mikä aiheuttaa tälle jatkuvaa turvattomuuden tunnetta. (Rogers 2010, 12 - 13; Forss 2014, 36.) Kasvotusten tapahtuva kiusaaminen tapahtuu usein kahden ihmisen tai pienen ryhmän välillä. Netissä kiusaamassa on usein iso joukko (yhteisö) ja lisäksi paljon tilannetta seuraavia henkilöitä. Nettiin päätyntä materiaalia on vaikea saada pois ja se voi levitä monille eri verkkopalvelimille ja löytyä sieltä vielä vuosienkin päästä. (Hietala ym. 2010, 51 - 52; MLL 2016b.)

Usein ajatellaan, että kiusaaminen on aina vahingollista ja tämä suhtautumistapa on toki yleensä hyvä. On syytä kuitenkin muistaa, että kiusaaminen on aina subjektiivinen kokemus ja jokainen voi ymmärtää ja kokea kiusaamisen eri tavoin. EU Kids Online -tutkimuksessa todettiin, että kolmannes nettikiusaamista kokeneista nuorista ei kokenut kiusaamista netissä kovinkaan haitallisena. Neljännes kuitenkin koki kiusaamisen melko tai hyvin järkyttävänä tapahtumana. (Kupiainen ym. 2013, 7.)

Kiusaamistilanteessa siihen osallisilla on erilaisia rooleja; on kiusattu, sekä yksi tai useampi kiusaaja, sekä seurailijoita, jotka eivät aktiivisesti pyri lopettamaan kiusaamistilannetta. Kiusaaminen tapahtuu yleensä aikuisilta piilossa, joten sitä voi olla vaikea havaita, erityisesti netin kautta. Nettikiusaaja on useimmiten joku tuttu, sillä tutulle ihmiselle netin kautta kiusaamisen kynnyks voi olla matalampi kuin kasvotusten. (Hietala ym. 2010, 49 - 52.) Tämän takia ilkeiden asioiden sanominen voi tuntua helpommalta, eikä kiusaaja koe yhtä vahvaa katumusta, sillä hän ei näe kiusaamisen vaikutuksia uhriin. Näin kiusaaja kokee myös vähemmän syyllisyyttä teoistaan. (Rogers 2010, 12.) Myös se että aikuisia ei ole läsnä, saa kiusaajan olon turvalliseksi, eikä kiinnijäämisen pelko ole yhtä suuri kuin esimerkiksi opettajan läsnäollessa (MLL 2016b). Kiusaaja voi myös olla kiusatulle täysin tuntematon henkilö (Hietala ym. 2010, 51 - 52).

Kiusaaminen tapahtuu yleisimmin väli- ja oppitunneilla, seuraavaksi yleisin paikka on internet. Mannerheimin lastensuojeluliiton vuonna 2009 tekemän raportin mukaan netissä kiusaaminen on yleisempää kuin esimerkiksi kiusaaminen koulumatkoilla. Nettikiusaamisella on selkeä yhteys koulu yhteisöön, sillä kiusaaja on usein samasta koulusta. Mediakasvatusseuran tutkimuksen mukaan kaikista koulukiusatuista noin viidennes joutuu kiusaamisen uhriksi sekä netissä, että koulussa. Lähestulkoon joka toista on kiusattu netissä samoista asioista kuin netin

ulkopuolella. (Peura ym. 2009, 21; Rahja 2013, 15). MLL:n vuonna 2009 12 - 19 vuotiaille järjestämän kouluhyvinvointikyselyn mukaan 9 % nuorista oli kokenut kiusaamista netissä, ja näistä tapauksista yli puolet tiesi kiusaajan olevan samasta koulusta. Koulussa tapahtuva syrjintä ja kiusaaminen jatkuvat usein koulupäivän päätyttyä netin kautta, mutta myös kiusaaminen joka on alkanut netissä voi siirtyä kiusaamiseen koulussa. (Hietala ym. 2010, 51; Peura ym. 2009, 21.)

3.1 Nettikiusaamisen muotoja

Kiusaaminen voidaan jakaa kolmeen pääryhmään: hiljainen, sanallinen ja fyysinen kiusaaminen. Hiljaista kiusaamista on esimerkiksi merkittävä silmäily, huokailu, toisen huomiotta jättäminen ja vaikeneminen. Fyysinen kiusaaminen on toisen ruumiillista satuttamista, mutta sitä voi olla myös uhrin tavaroiden tuhoaminen tai kätkeminen, sekä ”vahingossa” töniminen. Sanallinen kiusaaminen on muun muassa nimittelyä, uhkailua, pilkkaamista, toiselle nauramista, pahan puhumista ja juorujen levittämistä. Sanallinen kiusaaminen on myös asiattomien tekstiviestien tai nimettömien sähköpostiviestien lähettämistä. (Höistad 2003, 80 - 85.) Nettikiusaamisen voidaankin pääasiassa katsoa kuuluvan sanalliseen kiusaamiseen, mutta ei kaikissa tapauksissa. Se voi olla myös hiljaista kiusaamista, esimerkiksi jostain sosiaalisen median ryhmästä ulkopuolelle jättämistä.

Mediakasvatusseuran tutkimuksen mukaan yleisin verkkokiusaamisen muoto on ilkeä kommentointi (Rahja 2013, 15). Ilkeät ja loukkaavat kommentit kirjoitetaan usein sosiaalisessa mediassa kiusatun profiili- tai muihin kuviin. Tyypillisesti kommentit koskevat ulkonäköä ja olemusta. (Kupiainen ym. 2013, 45.) Ilkeän kommentoinnin kärjistyessä, voidaan usein puhua jo ahdistelusta. Ahdistelu on tyypillinen nettikiusaamisen muoto, jolloin kiusaaja toistuvasti lähettää ilkeitä tai aggressiivisia viestejä uhrille eri palvelimien kautta. (Rogers 2010, 17.) Pommittamisella tarkoitetaan perättömien viestien lähettämistä jatkuvasti, jopa niin kauan, että kiusatun puhelin tukkeutuu. Viestien pommittamiseen käytetään useimmiten Whatsapp palvelua. Pommittaa voi viestien lisäksi myös soittamalla. (Juntunen 2014.)

Netin kautta on helppo levittää perättömiä juoruja tai paljastaa henkilökohtaisia asioita tai salaisuuksia uhrista. Näiden tekojen tarkoituksena on pyrkiä vahingoittamaan uhrin mainetta ja ystävyysuhteita. Joskus nettikiusaaminen on saattanut lähteä liikkeelle vitsistä tai vahingosta, jolloin yksityisiä kuvia tai keskusteluja on päätyntä tahattomasti yleiseen jakoon (Rogers 2010, 12, 17.) Ihmissuhteita pyritään vahingoittamaan myös esiintymällä toisen nimellä, jolloin kiusaaja käyttää toisen henkilöllisyyttä ja lähettää tämän nimellä kielteisiä ja loukkaavia viestejä uhrin tuttaville (Kupiainen ym. 2013, 45 - 46).

Nettikiusaaminen voi esiintyä ulkopuoliseksi jättämisenä, eli eristämisenä, esimerkiksi estämällä yhden henkilön nettiryhmiin ja tapahtumakutsuihin pääsy tai torjumalla kiusattu kaverilistoilta (Kupiainen ym. 2013, 46). Kollektiivinen nettikiusaaminen tarkoittaa, että ryhmä ihmisiä kiusaa toista, mutta osa osallistujista on niin sanottuja hiljaisia hyväksyjiä. Esimerkiksi Facebook-sivu, joka on perustettu tarkoituksenaan loukata ja halventaa kohdetta, jossa kaikki ryhmässä olijat eivät ole aktiivisia kiusaajia, mutta hyväksyvät tilanteen. (Forss 2014, 39.)

Nettilynkkaamisesta voidaan puhua silloin, kun uutisessa tai huhussa esiintyvää henkilöä tai henkilöitä kohden hyökätään sosiaalisessa mediassa uhkauksin ja aggressiivisin kommentein. Nettilynkkaaminen ei useimmiten johda varsinaisiin väkivallantekoihin, mutta aiheuttaa kuitenkin kärsimystä ja pelkoa sitä kokeneelle. Usein lynkkauksessa on kyse ylireagoinnista, jossa lynkkaajat eivät ole tietoisia kaikista tapaukseen liittyvistä faktoista ja tätä kautta syyttömät ihmiset voivat joutua kohteeksi. Trollauksen tavoitteena on provosoida kohdetta kärkeillä kommenteilla ja suututtaa tämä. Suututtamalla pyritään saattamaan kohde huonoon valoon, jos tämä alkaa vastaamaan kommentteihin asiattomasti. (Forss 2014, 40 - 42.)

Nettiin voi päätyä ei-haluttua materiaalia monin eri tavoin ja aina kyse ei ole varsinaisesta nettikiusaamisesta. Esimerkiksi kavereiden vitsillä lataama hauska kuva vaikkapa rankan juhlaillan jäljiltä voi johtaa seuraamuksiin, jos kuva leviää internetissä. On hyvä muistaa, että nettiin ladattua kuvaa ei koskaan saa todellisuudessa poistettua. (Forss 2014, 39.)

3.2 Kiusaamisen vaikutukset

Netissä tapahtuva kiusaaminen voi olla todella vakavaakin, sillä se voi aiheuttaa uhrille traumoja ja vahingoittaa tämän sosiaalista elämää (Rogers 2010, 12 - 13). Internetissä levitetyt asiat ovat todella julkisia ja voivat aiheuttaa uhrille häpeää pitkäksi aikaa. Netin kautta tapahtuva pilkka voi levitä monille eri verkkopalvelimille ja löytyä sieltä vielä vuosienkin päästä. Verrattuna kasvotusten tapahtuvaan kiusaamiseen, netin kautta tapahtuvalla kiusamisella on monesti suurempi yleisö. Usein nettikiusaajaa kiehtookin suuri yleisö, jonka avulla hän pystyy keräämään itselleen mainetta. (MLL 2016; Kupiainen ym. 2013, 44.)

Kiusatuksi joutuminen on nuorten kaverisuhteiden yleisin ongelma. Kiusatut lapset voivat usein huonosti, ja pikkuhiljaa heille voi syntyä negatiivinen kuva niin omasta itsestään kuin muista. Jos kiusaamiseen ei pystytä puuttamaan, sen tuomat negatiiviset vaikutukset voivat jatkua pitkälle kiusatun aikuisikään asti. (Mäki, Wikström, Hakulinen-Viitanen & Laatikainen 2011, 133.) Nettikiusaamisen vaikutukset ovat samankaltaisia, kuin kasvokkain tapahtuvalla kiusamisella. Tosin, nettikiusaamisella saattaa olla jopa enemmän vaikutusta nuoren emotionaaliseen kehitykseen, sillä uhri ei välttämättä saa koskaan tietää kiusaajan henkilöllisyyttä, mikä luo sisäistä epätasapainoa. (Raskauskas & Stoltz 2007, 165.)

Kiusaaminen aiheuttaa uhrille syrjäytymisriskin ja eristää tämän ryhmästä. Kiusatut lapset jäävät herkästi ilman myönteisiä yhdessäolon kokemuksia. Näin ollen ihmissuhteiden luominen vaikeutuu, sillä kiusatun saattaa olla vaikea luottaa toisiin ihmisiin. Tämän vuoksi sosiaaliset taidot voivat jäädä kunnolla kehittymättä, joka vaikuttaa kiusatun koko elämään. (Hamarus 2012, 93 - 98.) Lapsen normaalille kehitykselle ei ole välttämätöntä olla luokan suosituin tai että hänellä olisi useita hyviä ystävyysuhteita. Jo kohtuullinen toverisuosio edistää lapsen tai nuoren hyvinvointia ja sosiaalista kehitystä. Epäsuosio ryhmässä on paljon suurempi riski kehitykselle, kuin ystävyysuhteiden puuttuminen. Lapsella ei ole välttämätöntä olla yhtä parasta ystävää, mutta vastavuoroista ystävyysuuhdetta voidaan pitää etuna, joka luo turvallisuutta, läheisyyttä ja tukea. Suosio ryhmässä ei ole suoraan verrannollinen vastavuoroisiin ystävyysuuhdeisiin, sillä luokan suositulla lapsella ei välttämättä ole yhtään hyvää ystävyysuuhdetta, kun taas epäsuositulla lapsella voi olla useakin vastavuoroinen ystävyysuuhde. Suurin riski kiusaamiseen ja syrjäytymiseen on siis lapsilla ja nuorilla, joihin suhtaudutaan kielteisesti ryhmässä ja joilla ei ole yhtään vastavuoroista ystävyysuuhdetta. (Mäki ym. 2011, 135.)

Kiusaaminen vaikuttaa uhrin toiminta- ja päätöksentekokyvyn heikkenemiseen. Kiusatun minäkuva voi muuttua negatiiviseksi jatkuvan haukkumisen ja nolaamisen seurauksena, mikä aiheuttaa itsetunto-ongelmia. Itsetunto- ongelmien vuoksi kiusatun voi olla äärimmäisen hankalaa luottaa itseensä ja omiin taitoihinsa, ja hän kääntyy enemmän sisäänpäin. (Hamarus 2012, 93 - 98.) Kiusaaminen voi myös psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi vaikuttaa fyysiseen terveyteen psykosomaattisina stressioireina, kuten erilaisina kipuoireina, yleisenä sairasteluna, univaikeuksina ja syömishäiriöinä. (MLL 2016) Kiusaaminen vaikuttaa kiusatun lisäksi koko siihen ryhmään, jossa kiusaamista tapahtuu, luomalla ympäristöstä turvattoman (Mäki ym. 2011, 133).

Kiusaamisen pitkäaikaisvaikutuksia ei ole vielä tänäkään päivänä tutkittu riittävästi, vaikkakin uutta tutkimustietoa tulee jatkuvasti. Haasteena on esimerkiksi tutkimuksien pitkä kesto aina henkilön lapsuusajoista pitkälle aikuisikään. Kiusaamisen vaikutuksia on kuitenkin tutkittu monissa kansainvälisissä ja suomalaisissa tutkimuksissa. Useissa koulukiusaamista koskeneissa tutkimuksissa on havaittu kiusattujen, sekä kiusaajien keskuudessa enemmän merkittävää masennusoireilua, sekä itsetuhoisia ajatuksia, kuin niillä lapsilla joilla ei ole kiusaamiskokemuksia. Ikätovereiden toimesta toteutettu syrjintä ja kiusaaminen altistavat nuorta reagoimaan psyykkisesti. (Marttunen ym. 2013, 46 - 50.) Nuori voi kärsiä kokemansa kiusaamisen seurauksista vielä pitkään kiusaamisen loppumisen jälkeenkin, kuten seuraavaksi esiteltävien tutkimuksien tulokset todistavat.

Dan Olweus (1992) teki ensimmäisen pitkittäistutkimuksen, jossa seurattiin kiusattuja, kiusaajia ja kontrolliryhmään kuuluvia miespuolisia henkilöitä kahdeksannelta luokalta nuoreen ai-

kuisuuteen. Tutkimuksen mukaan kiusatut pärjäsivät yllättävän hyvin elämän monilla eri alueilla aikuisena (23-vuotiaana) verrattuna kontrolliryhmän miehiin. Kiusatuilla oli kuitenkin yhä aikuisiällä verrattain huonompi itsetunto ja he olivat ikätovereitaan masentuneempia.

Turun yliopistossa vuonna 2004 tehdyn tutkimuksen mukaan kiusatuksi joutuminen kahdeksannelle luokalle ennusti nuorten aikuisten masentuneisuutta ja heidän negatiivista käsitystä muista ihmisistä. Tutkimuksessa havaitut kiusaamiseen liittyvät kielteiset vaikutukset eivät olleet kovin vahvoja, mutta keskeinen löydös oli, että yhä 8 vuotta kiusaamiskokemusten jälkeen joitakin negatiivisia vaikutuksia oli olemassa. (Salmivalli 2005, 52 - 56.)

Briteissä vuonna 2014 valmistuneen 50 vuotta kestäneen pitkittäistutkimuksen mukaan lapsuudessa kiusaamisen uhriksi joutuminen yhdistettiin heikkoon psyykkiseen, fyysiseen ja kognitiiviseen terveyteen keski-ikässä, sekä taloudellisiin vaikeuksiin jopa 40 vuotta kiusaamiskokemusten jälkeen. Toistuvasti kiusaamista kokeneilla oli enemmän psyykkisiä vaikeuksia ja ahdinkoa, sekä suurentunut riski masennukseen, ahdistuneisuushäiriöihin ja itsemurha-ajatuksiin aikuisiällä, kuin ihmisillä jotka eivät olleet kokeneet kiusaamista. Tutkimuksen mukaan kiusaaminen vaikutti myös uhrien aikuisiän sosiaalisiin suhteisiin; heillä oli suurempi riski olla ilman kumppania 50 vuoden iässä ja he olivat epätodennäköisemmin tavanneet ystäviä lähiaikoina. Kiusatuksi joutuminen vaikutti myös aikuisuuden kokonaisvaltaiseen terveyteen; koettu elämänlaatu oli heikompi, he olivat tyytymättömämpiä tähänastiseen elämäänsä ja odotukset tulevaa elämää kohtaan olivat matalampia. (Takizawa, Maughan & Arseneault 2014.)

3.3 Nettikiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Nettikiusaamisen yleistyessä olisi tarvetta opettaa nuorille tietoturvallisuudesta ja mediataidoista jo silloin kun tämä oppii käyttämään internetiä. Näin voitaisiin tulevaisuudessa ehkäistä nettikiusaamista. Netissä tapahtuvaa valvontaa toteuttavat eri foorumeiden ylläpidot ja poliisin oma ”nettipoliisi”-ryhmä, jotka puuttuvat ja ennaltaehkäisevät netissä tapahtuvaa kiusaamista ja rikollista toimintaa. Tavoitteena on, että netin käyttäjät ymmärtävät, että yhteiskuntamme säännöt liittyen sananvapauteen, laittomaan uhkaukseen ja kunnianloukkaukseen pätevät myös internetissä. (Hietala ym. 2010, 51.)

Nuorten kanssa olisi hyvä käydä läpi niin sanottua netikettiä, jolla tarkoitetaan internetin käyttöön liittyviä epävirallisia sääntöjä ja ohjeita, jotka vaihtelevat riippuen eri lähteestä. Tarkoituksena on muistuttaa internetin käyttäjiä siitä, että laki ja hyvät käytöstavat ylettyvät myös nettiin. (Matikainen 2008, 183.) Netiketti sisältää toimintaohjeita liittyen käyttäytymiseen internetissä, yksityisyyden suojaamiseen, eri sivujen luotettavuuteen, toisten käyttäjien huomioimiseen, sekä moniin muihin tärkeisiin teemoihin (MLL 2016b).

Yksi laajimmista koulukiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi kehitetyistä hankkeista on vuonna 2006 aloitettu KiVa Koulu-hanke. Hanke on kehitetty Turun yliopistossa ja sitä rahoittaa Opetusministeriö. KiVa lyhenne tulee sanoista Kiusaamisen Vastainen tai Kiusaamista Vastustava, mikä kuvaa hankkeen pääajatusta. Halukkaat ylä- ja alakoulut voivat ottaa käyttöön KiVa Koulu toimintasuunnitelman, joka ei siis ole lyhytmuotoinen projekti vaan koulun omaksuma uusi toimintamalli. (KiVa Koulu 2012.) Lähes 90 % Suomen kouluista on rekisteröitynyt KiVa Koulu-ohjelmaan. KiVa-ohjelma perustuu kattavaan tutkittuun tietoon ja sen tehokkuudesta vähentää kiusaamisongelmia on saatu vahvaa tieteellistä näyttöä. (Sainio 2014, 3.) Toimintaohjelman mukaisesti jatkuvat kiusaamistapaukset ohjataan niin sanotulle KiVa-tiimille, joka käy kiusaamiseen osallistuneiden nuorten ja kiusatun kanssa yksilö- ja ryhmäkeskusteluja. Ohjelmaan kuuluu myös tukitoimi, jossa luokanvalvoja motivoi muutaman kiusatun nuoren luokkatoverin tukemaan tätä. KiVa koulu ohjelmaan kuuluu aina myös seurantatapaaaminen kiusaajien ja kiusatun kanssa, jotta kiusaamisen voidaan todeta loppuneen. (Mäki ym. 2011, 136.)

Vanhempien tuella, sekä kotoa tulevilla säännöillä voi olla suuri merkitys kiusaamistapauksien ehkäisemiseksi. Siksi on tärkeää, että vanhemmilla on oikeanlainen suhtautuminen ja tarpeeksi tietämystä lasten internetin ja mobiililaitteiden käytöstä. Mediakasvatusseuran tutkimuksen (2013) mukaan vain vajaa kolmannes lapsista kertoo vanhemmilleen kokeneensa uhkaa internetissä, asiasta kerrotaan mieluummin kavereille. Lapsi ei välttämättä uskalla kertoa kotiväelle netissä tapahtuvasta kiusaamisesta, sillä pelkää, että häneltä kielletään netin käyttö kokonaan. Lapset ja nuoret eivät myöskään luota, että aikuiset voisivat auttaa, tai edes ymmärtää tapahtunutta. Jos lapsi siis kertoo kiusaamisesta vanhemmilleen, ei häntä tulisi syyllistää netin käyttämisestä vaan kiittää, että lapsi on uskaltanut kertoa asiasta. Nuoren netin käyttöä ei tulisi myöskään kiusaamisen ilmetessä rajoittaa, sillä ei ole oikeudenmukaista, että uhria rangaistaan kiusatuksi joutumisesta. (MLL 2016; Rahja 2013, 14 - 15.)

Vanhempien on tärkeää olla aktiivisia ja valvoa lasten ja nuorten käyttäytymistä netissä. Microsoftin teettämässä tutkimuksessa käy ilmi, että 81 % suomalaisnuorista tyhjentää selaushistorian aina tietokoneen käytön jälkeen, jotta vanhemmat eivät näe millä sivuilla nuori on käynyt. Mediakasvatusseuran julkaisujen 1/2013 mukaan vain noin puolet suomalaisten perheen vanhemmista seuraa aktiivisesti lasten käyttämiä nettisivuja ja keskustelee lastensa kanssa netin käyttöön liittyvistä asioista. Microsoftin teettämän kyselyn mukaan 87 % vanhemmista on puhunut jälkikasvulleen verkon vaaroista. Suurin osa vanhemmista uskoo lastensa olevan varovaisia liikkuessaan netissä. Neljännes vanhemmista ei rajoita lasten netin käyttöä, kun taas 36 % käyttää ohjelmistoja joiden avulla tiettyjä sivustoja voi rajata pois käytöstä. (Microsoft 2011; Rahja 2013, 14 - 15.)

Nettikiusaamisen uhri voi myös yhdessä aikuisen kanssa pyrkiä vaikuttamaan kiusaamisen loppumiseen. Ilkeisiin viesteihin ei kannata vastata, sillä se saattaa yllyttää kiusaajaa entisestään. Jos palvelimessa on mahdollista, kiusaajan voi blokata, jotta tämä ei voi kirjoittaa kommentteja tai lähettää viestejä. Kiusaamisviestit kannattaa tallentaa tulevia jatkotoimenpiteitä varten, sillä todistusaineiston avulla kiusaaja saadaan myös helpommin vastuuseen teostaan. Jos nettikiusaaja on joku tuttu, tulee miettiä miten asiaan voisi puuttua ja miten vastaavat tilanteet voitaisiin tulevaisuudessa estää. Jos kiusaaja on samasta koulusta, kannattaa ottaa yhteyttä kouluun ja selvittää onko kiusaamista myös siellä. Toiminnasta kannattaa ilmoittaa myös palvelun ylläpidolle, sillä heillä on usein tiukat säännöt liittyen asiattomaan käytökseen. Ylläpito voi tarvittaessa laittaa kiusaajalle huomautuksen tai poistaa tämän käyttäjätunnuksen. Ylläpito voi myös poistaa asiattomaksi ilmiannettuja kuvia. Jos toiminta täyttää rikoksen merkit, voi ottaa yhteyttä poliisiin. Uhkailu, loukkaaminen ja halventaminen voi johtaa tekijälle vahingonkorvauksiin, sakkoihin tai vakavassa tapauksessa jopa vankeustuomioon. (MLL 2016b.)

3.4 Nettikiusaaminen rikoksena

Sosiaalisella medially on ollut suuri rooli siinä, että kunnianloukkausten ja laittomien uhkausten määrä on noussut huomattavasti 2000-luvulla (Forss 2014, 187, 203). Moni nuori pitää yllättävänä sitä, kuinka helposti nettikiusaaminen täyttää kunnianloukkauksen tai törkeän kunnianloukkauksen vaatimukset (Mäntylä ym. 2013, 68 - 69).

Internetissä tapahtuvat rikokset yleistyvät jatkuvasti, minkä vuoksi haluttiin saada erityisesti sosiaaliseen mediaan ja sen rikoksiin perehtynyt poliisi eli nettipoliisi. Suoraan netissä ja sen palveluissa toimivalla työllä pyritään ennalta ehkäisemään rikoksia, madaltamaan kynnystä ottaa yhteyttä poliisiin, sekä helpotetaan puuttumista rikoksiin varsinkin sosiaalisessa mediassa. (Poliisi 2015.) Nettipoliisin tilastojen mukaan yleisimpiä rikoksia internetissä ovat viestintärauhan rikkominen, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaus, uhkaus ja vainoaminen.

Viestintärauhan rikkomisella tarkoitetaan jatkuvaa ja häiritsevää viestien lähettämistä ja puheluiden soittamista. Yhteydenotot voivat tulla millä välineellä ja mistä palvelusta tahansa. Viestit voivat olla tyhjiä, sisältää tekstiä, kuvaa tai ääntä. Teko on rangaistava, jos se on tehty selvästi tahallaan ja tarkoituksena on ollut häirintä ja se on aiheuttanut häiriötä ja haittaa kohteelleen. (Forss 2014, 208 - 209.)

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä voidaan tuomita, kun kiusaaja paljastaa netissä kiusatun yksityiselämästä kuvia, tietoa tai vihjauksia ilman tämän suostumusta. Seksuaalinen suuntautuminen, perhetausta, henkilökohtaiset ihmissuhteet, vapaa-aika, päihteiden

käyttö, psyykkiset ja fyysiset sairaudet, sekä taloudelliset asiat ovat esimerkkejä näistä yksityiselämää koskevista tiedoista. (Mäntylä ym. 2013, 70 - 71.) Tietoja voidaan levittää kuvan tai videon avulla tai esimerkiksi kirjoittamalla sosiaaliseen mediaan. Täytyy muistaa, että jos henkilö itse kertoo yksityisiä asioitaan julkisesti, esimerkiksi blogissa, ei ole laitonta jakaa ja välittää näitä tietoja eteenpäin. (Forss 2014, 201 - 202.)

Kunnianloukkauksella tarkoitetaan valheellisen tiedon ja vihjausten esittämistä yksittäisestä henkilöstä tai ryhmästä siten, että teko aiheuttaa vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa. Törkeän kunnianloukkauksen kriteerit täyttyvät, kun tiedon levittämiseen on käytetty joukkotiedotusvälineitä tai sosiaalista mediaa ja levinnyt tieto aiheuttaa uhrille suurta ja pitkäaikaista kärsimystä tai vahinkoa. (Mäntylä ym. 2013, 68 - 69; Forss 2014, 187 - 189.)

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva uhkaus on usein haastava tapaus, sillä arvio uhasta voi olla hankala tehdä ja uhkauksen tekijää ei välttämättä pystytä tunnistamaan. Laittomalla uhkauksella tarkoitetaan uhkausta rikoksesta, kuten fyysisestä väkivallanteosta. Uhkaus verkossa voi olla esimerkiksi viestin, videon tai kuvan muodossa. Laiton uhkaus kohdistuu kohteen henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai/ja omaisuuteen. (Forss 2014, 203 - 204.)

Sosiaalisessa mediassa vainoaminen voi esiintyä jatkuvana viestien ja kaveripyyntöjen lähetyksenä, kuvien tagailuna ja jatkuvasti hakeutumalla esimerkiksi samoille chat-sivuille vainoamisen kohteen kanssa. Tarkoituksena vainoajalla on usein tehdä olemassaolonsa tietoiseksi ja pelottaa kohdettaan. Vainoamiseen saattaa liittyä myös toisen tietokoneelle hakeroiminen, sekä pääsy vieraan tietokoneen web-kameraan, jota kautta vainoaja voi seurata uhria tämän tietämättä. Tällöin täyttyy myös salakatselun tunnusmerkit. Vainoamisen ollessa todella vakavaa, vainoajan on mahdollista saada pahoinpitelysyyte tuottamastaan henkisestä kärsimyksestä. (Forss 2014, 211 - 215.)

4 Yläkoululaisen kehitysvaihe

Nuoruudella tarkoitetaan lapsuuden ja aikuistumisen väliin jäävää kehitysvaihetta, joka alkaa puberteetista ja päättyy eri määritelmien mukaan n. 22-vuotiaana, jolloin aikuisen identiteetti on jo eheytynyt. Nuoret kehittyvät ja kasvavat kukin omaa tahtiaan, mutta kehityksellä on kuitenkin tietyt vaiheet jotka seuraavat toisiaan. Selkeimmin havaittavaa on fyysinen kehitys, jota tapahtuu kaikille nuorille, tosin yksilölliseen tahtiin. Psykkinen ja sosiaalinen kehitys on hankalammin tulkittavaa ja nuori saattaa jopa ”harpata” jonkin vaiheen yli ja aikuistua liian nopeasti. Nuoruusikä voidaan jakaa kehitysvaiheisiin, joissa kussakin on omat kehityshaasteensa. Varhaisnuoruuden (11 - 15 v) kehitystehtävä on jatkuvasti muuttuva keho ja muutoksiin suhtautuminen, keskinuoruudessa (16 - 18 v) kehitystehtävänä on muuttuva suhde vanhempiin ja myöhäisnuoruudessa (18 - 22 v) aikuisen identiteetin muodostaminen. Nuoruusikä

on yksi ihmisen erityisen voimakkaista kasvu- ja muutosvaiheista ja monelle nuorelle tulee kuohuntavaiheita, jotka voivat olla todella voimakkaita. (Hietala ym. 2010 s.39 - 42.)

Puberteetti eli murrosikä käynnistyy kehon fyysisillä muutoksilla. Hormonien erityis aloittaa kasvupyrähdysten, sekä poikien kasvun miehiksi ja tyttöjen naisiksi. Murrosiän alkaminen on yksilöllistä, mutta tytöillä se alkaa yleensä poikia aikaisemmin. Nuoret suhtautuvat muutokseen eri tavalla ja usein hitaasti kehittyvillä ja toisaalta taas nopeasti kehittyvillä voi olla vaikeuksia sopeutua joukkoon. Murrosiän tuomia muutoksia saatetaan haluta peitellä tai päinvastoin tuoda esiin. (Hietala ym. 2010, 41.)

Fyysiset muutokset ovat pohjana nuoruudessa tapahtuvalle psyykkiselle kehitykselle. Nuoren ajattelu muuttuu, päättelykyky, abstrakti ajattelu, sekä kokonaisuuksien hahmottaminen kehittyvät. Vanhemmista irtautuminen on nuoruusiän tärkein kehitystehtävä. Irrottautuminen ja itsenäistyminen tapahtuu mielikuvissa ja pyrkimyksissä, mutta ei kuitenkaan todellisuudessa. Nuori päästää irti ajatuksesta, että vanhemmat ovat kaikkivoipia ja alkavat huomaamaan vanhemmissaan myös heikkouksia. Nuorelle kaverit ovat entistä tärkeämpiä ja heidän kauttaan nuori peilaa itseään ja etsii hyväksyntää. Ulkonäköön liittyvät paineet ovat tyypillisiä kyseisessä ikävaiheessa ja ne voivat aiheuttaa voimakasta ahdistusta. Unirytmissä tapahtuu myös muutoksia, nuoret jaksavat valvoa myöhään illalla ja nukkuisivat mielellään pitkään, unentarve ei kuitenkaan vähene. Elektroniikka ja netin käyttö vaikeuttavat nukkumiseen rauhoittumista ja tätä vanhempien tulisikin säädellä. (Hietala ym. 2010, 42 - 44.)

Nuoren kehitykselle on tärkeää ikätovereiden seuraan liittyminen ja heiltä saatava hyväksyntä. Kiusaaminen ja yksin jääminen voivat vakavasti vaarantaa kyseistä kehitysvaihetta. Yksin jääminen ei ole usein oma valinta ja se on verrattavissa hylätyksi tulemisen tunteeseen, jolloin nuori on jäänyt syystä tai toisesta muista syrjään. Kaveriporukka vaikuttaa pitkälti nuoren mielenkiinnon kohteisiin ja harrastuksiin. Huonossa kaveriporukassa voi ajautua päihdekokeiluihin tai muuhun epäsuotavaan käytökseen. Nuoren henkiseen kehitykseen kuuluu oman arvomaailman luominen ja erilaisten ajatusten työstäminen. (Hietala ym. 2010, 44 - 47.) Kiusaajan ja kiusatun vertaissuhteiden on todettu kärsivän vähitellen. Vertaissuhteissa koetut ongelmat voivat nuorilla vaikeuttaa kiinnittymistä vertaisyhteisöön ja tätä kautta heikentää opiskelukykyä ja motivoitumista opintoihin. (Luopa, Pietikäinen & Jokela 2008, 46.)

Psyykkisen kehityksen puolesta suurin osa nuorista ymmärtää millaisia tunteita heidän toimensa saattavat aiheuttaa toisille ihmisille. On kuitenkin myös nuoria, joilla tämä toisen asemaan asettumisen kyky puuttuu täysin tai on puutteellinen. Tällöin he kykenevät aiheuttamaan uhrilleen kipua, mielihäpeä ja tuskaa tuntematta itse mitään syyllisyyttä. (Hietala ym. 2010, 50.)

Elämänkaaripsykologian näkökulmasta 14-vuotiailla on kolme keskeistä kehityshaastetta ja -tehtävää: varsinainen biologinen murrosikä, protestointi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan, sekä uusien ystävyysuhteiden luominen. Nuorten kehityshaasteita ovat muun muassa oman fyysisen ulkonäön hyväksyminen, sekä oman arvomaailman, moraalien ja maailmankatsomuksen kehittäminen, joiden pohjalta he ohjaavat omaa elämää. Murrosiän aikana tapahtuu merkityksellistä psykologista kehitystä, joka mahdollistaa täysin abstraktisen ajattelun ja tietoisuus laajenee, sekä kehittyy. Ajattelumaailman kehityksen myötä mahdollistuu myös ihanteiden eli ideaalien syntyminen, joka löytää usein ulkoisia kohteita, kuten julkisuuden henkilöitä. Ihanteiden toteuttamisen halu vaikuttaa myös nuoren itselle asettamiin tavoitteisiin ja täydellisyyteen pyrkimiseen. Tätä kautta nuoren itsetutkistelu lisääntyy ja aggressiot, sekä tunnevyöryt kuuluvat nuoren psyykkisen maailman muutokseen ja minäkuvan etsimiseen. (Dunderfelt 2011, 84 - 88.)

5 Kouluterveydenhoitaja osana oppilashuoltoa

Oppilashuolto on perusopetuslain mukaan “oppilaan hyvän oppimisen, hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä, ylläpitämistä ja niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa” (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2009, 12).

Kouluterveydenhuolto on osa oppilashuoltoa ja kuuluu lakisääteisesti kaikille peruskoulun oppilaille ja heidän perheilleen maksuttomana ja ennaltaehkäisevänä terveydenhuollon palveluna. Se on saatavilla pääasiassa koulupäivän aikana koululta tai sen välittömästä läheisyydestä. Terveystieteidenhoitaja on yksi kouluterveydenhuollon toimijoista. Hän on kouluyhteisön terveyden edistämisen ja hoitotyön asiantuntija, sekä oppilaiden ja vanhempien tukija. Kouluterveydenhoitajan tehtävät liittyvät koko kouluyhteisöön ja yksilöön. (THL 2016.)

Useimmissa kouluissa on oppilashuoltoryhmä, joka perustetaan oma-aloitteisesti. Samoin ryhmän tavoitteet ja tehtävät ovat ryhmän itse määriteltävissä. Sen merkittävin tehtävä on edistää kouluyhteisön turvallisuutta ja rakentaa terveyttä ja mielenterveyttä tukeva oppimisympäristö. Oppilashuoltoryhmä muodostaa moniammatillisen tiimin, joka toimii koulun sisällä. Siihen kuuluu rehtori, koulupsykologi, koululääkäri, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, erityisopettaja, sekä tapauskohtaisesti opettaja tai luokanvalvoja. Yläkoulussa siihen kuuluu myös opinto-ohjaaja ja tarvittaessa tapaamiseen voi osallistua myös lastensuojelun työntekijä, poliisi ja erityisnuorisotyöntekijä. Tavallisimpia oppilashuoltoryhmän käsittelemiä asioita ovat käytöshäiriöt, kotiongelmat, kiusaaminen, oppimisvaikeudet, sekä poissaolot. (Stakes 2002, 21.)

5.1 Kiusatun tunnistaminen ja tukeminen

Oli kiusaamisen muoto mikä tahansa, siihen tulee aina puuttua. Kiusaamiseen puuttuminen ja ehkäiseminen on koko nuorta ympäröivän verkon vastuulla: koulun, kodin ja oppilashuollon. Eri osapuolien välinen tiivis ja pitkäjänteinen yhteistyö on tärkeä tekijä kiusaamisen lopettamiseksi. Jatkotoimenpiteisiin eli kiusaamistapauksen selvittelyihin ryhdytään heti, jos kiusaaminen on jatkuvaa ja/tai nuori kokee siitä toistuvaa mielipahaa. (Mäki ym. 2011, 135.)

Kouluterveydenhuollon laatusuosituksissa edellytetään toimintamalli ja suunnitelma kiusaamistilanteiden havaitsemiseksi, ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi (Luopa ym. 2008, 37). Kouluterveydenhuollon tavoite on oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen yksilöllisesti, sekä koko kouluyhteisö huomioon ottaen. Kiusaaminen vaikuttaa yksilön terveyteen ja myös koko kouluyhteisön ilmapiiriin ja sitä kautta monien oppilaiden hyvinvointiin. Kouluterveydenhoitaja on keskeisessä roolissa, sillä hänen vastaanotto tulisi olla matalan kynnyksen palvelu, jonne oppilaiden on helppo mennä ongelmien kanssa jo varhaisessa vaiheessa. Terveystarkastajan tulee olla aidosti kiinnostunut ja kuunnella nuorta ansaitakseen tämän luottamuksen. (Hietala ym. 2010, 63 - 64.)

Kouluterveydenhoitaja tapaa vuosittain lähestulkoon kaikki koulun oppilaat määräaikaisten terveystarkastusten yhteydessä, sillä kaikille vuosiluokille kuuluu terveydenhoitajan tarkastus. Laajat terveystarkastukset tehdään 1., 5. ja 8.-luokkalaisille ja niihin sisältyy myös koululääkärin tarkastus. Terveystarkastuksissa arvioidaan ja seurataan lapsen kehitystä ja kasvua, sekä koko perheen hyvinvointia. Niihin kuuluu myös monipuolisen terveystarkastuksen antaminen lapsen ja perheen hyvinvointia tukien. Yksilöllisen tarpeen mukaan oppilaille voidaan järjestää seurantakäyntejä, joihin voidaan tarvittaessa kutsua mukaan vanhemmat ja/tai oppilashuollon muita toimijoita. Terveystarkastusten ja seurantakäyntien tavoitteena on antaa varhaista tukea mahdollisiin ongelmiin ja huoliin, sekä tunnistaa riskitekijöitä. Keskeistä on myös lapsen ja tämän perheen voimavarojen tunnistaminen, positiivisen palautteen antaminen, sekä hyvien elämäntapojen vahvistaminen. Terveystarkastukset ovat kaikille lapsille ja nuorille vapaaehtoisia. Terveystarkastajalla on velvollisuus ja oikeus selvittää tarkastuksista poisjäävien tuen tarvetta esimerkiksi ottamalla yhteyttä kotiin tai tekemällä yhteistyötä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa. (THL 2016.)

Kaverisuhteet ja kiusaaminen tulee ottaa puheeksi jokaisen määräaikaisten terveystarkastusten yhteydessä. Aihe on erityisesti syytä nostaa esille jos nuorella on paljon poissaoloja, koulussa on muodostunut epäily kiusatuksi joutumisesta tai nuori vaikuttaa masentuneelta tai alakuloiselta. On syytä epäillä kiusaamista myös jos lapsen käytös on muuttunut äkillisesti, hän on ärtyisä tai hänellä ilmenee erilaisia fyysisiä oireita. Osa nuorista voi oireilla psykosomaattisesti, siksi tulee huomioida, että fyysisten oireiden, kuten selittämättömien päänsärkyjen, mahakipujen ja univaikeuksien taustalla voi olla kiusaamista.

Vaikka ei ole syytä epäillä kiusaamista, on kuitenkin kaikkien nuorten kanssa hyvä keskustella kiusaamisesta. Näin voidaan kartoittaa ovatko he havainneet kiusaamista tapahtuvan ja kuinka he itse toimivat kyseisessä tilanteessa. Keskustelemalla myös ennaltaehkäistään kiusaamista muistuttamalla, että kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa toiminnallaan kiusaamiseen ja koulun ilmapiiriin. (Mäki ym. 2011, 133 - 134.) Aiheesta pitää keskustella vaikka lapsi ei olisi osallistunut kiusaamiseen itse, mutta on nähnyt sitä sivustakatsojana, sillä sivustakatsojiin vaikuttamisella on merkitystä myös siihen jatkuuko kiusaaminen (Luopa ym. 2008, 36 - 37).

Laajoissa terveystarkastuksissa kiusaamisen puheeksi ottaminen saattaa olla terveydenhoitajalle helpompaa, sillä esitietolomakkeissa kysytään kiusaamiseen liittyvistä asioista. Niissä käsitellään mahdollinen kiusaajana tai kiusaamisen kohteena oleminen, sekä passiivinen osallistuminen kiusaamiseen. Lomakkeiden avulla terveydenhoitaja voi keskustella kiusaamisesta tasapuolisesti kaikkien oppilaiden kanssa ilman yhdenkään yksittäisen oppilaan leimaantumista. Lomakkeissa kysytään myös nuoren ruutuajasta, eli ajasta jonka nuori viettää tietokoneen, pelien ja TV:n parissa. Ruutuajan yhteydessä terveydenhoitaja voi kysyä myös mahdollisesta netissä tapahtuvasta kiusaamisesta. (Hakulinen-Viitanen, Hietanen-Peltola, Hastrup, Wallin & Pelkonen 2012, 46, 116.)

Kiusaaminen voi olla nuorelle aiheena arkaluontoinen, minkä takia on tärkeää, että keskustelu käydään rauhallisessa ja luottamuksellisessa ympäristössä. Kiusaamiseen ja kaverisuhteisiin liittyviä aiheita käsitellään avoimen keskustelun kautta, esittämällä avoimia kysymyksiä. THL:n laatimasta terveystarkastuksien Menetelmäkäsikirjasta voi katsoa esimerkkikysymyksiä hyvän keskustelun muodostamisen tueksi. (Mäki ym. 2011, 133 - 134.)

Terveystarkastusten lisäksi yksi terveydenhoitajan tärkeistä työmuodoista on avoin vastaanotto, jonne oppilaat voivat tulla ilman ajanvarausta keskustelemaan mieltä painavista asioista, erilaisista oireista tai tapaturman sattuessa. Avovastaanotollakin tulee kiinnittää erityistä huomiota paljon oirehtiviin, ylipainoisiin, masentuneisiin, sekä koulutapaturman vuoksi vastaanotolle tullessiin oppilaisiin ja selvittää voiko taustalla olla kiusaamista. Opetusministeriön tutkimuksen mukaan (2008) edellä mainitut tekijät ovat usein yhteydessä kiusaamiseen. (Luopa ym. 2008, 26.)

Kiusaamisen havaitseminen voi joskus olla terveydenhoitajalle haastavaa. Erityinen haaste on erottaa kiusaaminen tavallisista nuorten välisistä konflikteista ja riidoista. Nuoret eivät usein oma-aloitteisesti kerro kiusaamiskokemuksista, minkä takia tiedon saamiseksi on tärkeää ottaa asia aktiivisesti puheeksi terveystarkastuksissa. (Mäki ym. 2011, 133 - 134.)

Terveydenhoitaja, muiden aikuisten ohella, voi tukea nuoren kaverisuhteita pohtimalla tämän kanssa yhdessä esimerkiksi miten tutustua uusiin kavereihin tai osallistua ryhmään tai toimia kiusatuksi joutuessa. Kaikenikäisille lapsille ja nuorille on tärkeää painottaa aikuiselle kertomisen tärkeyttä, asian kanssa ei tulisi jäädä yksin. (Mäki ym. 2011, 136.) Mannerheimin lastensuojeluliiton vuonna 2008 teettämän tutkimuksen mukaan 42 prosenttia yläkoululaisista tytöistä ja 43 prosenttia pojista kokisi voivansa puhua terveydenhoitajalle kiusaamisesta (Peura ym. 2009, 24).

Kiusatun kanssa on tärkeää järjestää yksilökeskusteluja, sillä tämä tarvitsee aikuisen tukea. Ongelmista puhuminen voi keventää kiusatun mieltä ja auttaa häntä käsittelemään asioita. Keskustelun avulla voi pyrkiä myös parantamaan nuoren itsetuntoa ja pohtia keinoja selvittää hankalista tilanteista, sekä opetella jämäkkyyttä. Vaikka vastuuta kiusaamisen lopettamisesta ei tule sysätä nuoren hartioille, on keskusteluissa silti hyvä käydä läpi erilaisia konkreettisia toimintatapoja kiusaamistilanteisiin. Tarvittaessa voidaan pyrkiä järjestämään vertaistukea esimerkiksi keskusteluryhmän muodossa, johon osallistuu muitakin kiusaamista kokeneita nuoria. Jos kiusattu oppilas kieltää puuttumasta kiusaamiseen ja haluaa mieluummin itse selviytyä tilanteesta on aikuisen tehtävä tilannearvio. Jo aikuisuutta lähenevän nuoren mielipidettä tulee kunnioittaa ja tarjota nuorelle keskusteluapua ja yksilöllistä tukea. Kiusaamista voidaan tällaisessa tapauksessa käsitellä myös esimerkiksi koko luokan kanssa, jotta ei tarvitse selvittää yksittäisen nuoren asioita. (Terho, Ala-Laurila & Laakso 2002, 100.)

Terveydenhoitajan tulee myös kirjata keskusteluissa käytyjä asioita esimerkiksi yksinäisyyden tai kiusatuksi tulemisen kokemuksia ylös. Kirjataan myös kaikki jatkoimenpiteet, sekä kenen toimesta ne tehdään, minkälaisella aikataululla ja miten asiaa seurataan jatkossa. (Mäki ym. 2011, 137.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa nettikiusaamisesta ilmiönä yläkoululaisten keskuudessa. Tavoitteena on kartoittaa nettikiusaamisen yleisyyttä ja muotoja sekä nuorten asenteita sitä kohtaan. Tavoitteena on selvittää millä internetin kanavilla kiusaamista yleisimmin tapahtuu ja mihin aikaan vuorokaudesta sekä kokevatko nuoret netissä tapahtuvan asiattoman käytöksen kiusaamisena. Tavoitteena on myös saada tietoa, onko koulussa nuorten mielestä käsitelty nettikiusaamista aiheena riittävästi ja pyrkiikö koulu puuttumaan siihen. Opinnäytetyö pyrkii tuottamaan ajankohtaista tietoa nuorten kokemasta nettikiusaamisesta. Koulun henkilökunnan on tärkeää saada tietoa eri nettikiusaamiseen käytetyistä kanavista ja nuorten netinkäyttö tottumuksista, eri sosiaalisen median kanavista ja nettikiusaamisen yleisyydestä.

Seuraavassa taulukossa on eritelty, mitkä kyselylomakkeen (Liite 1) kysymykset vastaavat mihinkin tutkimuskysymykseen.

Taustatiedot
Sukupuoli jakauma Internetissä vietetty keskimääräinen aika/vrk
Kuinka paljon ja minkälaista nettikiusaamista esiintyy yläasteikäisten keskuudessa?
Oletko nähnyt/kuullut nettikiusaamista tapahtuvan? Nettikiusaamisen esiintymismuodot: ilkeä kommentointi, juorujen levittäminen, kuvien luvaton levittäminen, ryhmän ulkopuolelle jättäminen, turhilla viesteillä ”pommittaminen” toisen ärsyttämiseksi Onko kiusaaja samasta koulusta kuin kiusattu?
Millä internetin kanavilla ja milloin kiusaamista tapahtuu?
Millä kanavilla kiusaamista on tapahtunut? Mihin vuorokauden aikaan näkemääsi/kokemaasi nettikiusaamista tapahtuu: aamulla ennen koulua, koulupäivän aikana, koulun jälkeen; alkuillasta, yöllä
Millaisia asenteita nuorilla on nettikiusaamista kohtaan?
Väittämät: Nettikiusaaminen on yhtä vakavaa kuin kasvokkain tapahtuva kiusaaminen, nettikiusaamiseen on helppo puuttua, netissä esiintyvää ilkeää kommentointia ei tulisi ottaa vakavasti, netin kautta haukkuminen on yleistä, netin kautta on helppo loukata toista ihmistä, nettikiusattua kiusataan myös netin ulkopuolella Kenen puoleen uskaltaisit kääntyä nettikiusaamistilanteessa?
Puhutaanko koulussa nettikiusaamisesta tarpeeksi ja puututaanko siihen?
Onko koulussa puhuttu nettikiusaamisesta? Puuttuuko koulun henkilökunta mielestäsi netin kautta tapahtuvaan kiusaamiseen?

Taulukko 1. Tutkimuskysymykset

7 Tutkimuksen toteutus

Tämä opinnäytetyö on määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus, jossa käytettiin tilastollisena menetelmänä kyselytutkimusta (Liite 1). Opinnäytetyön aineisto kerättiin Kuitinmäen koulun 8.-luokkalaisilta, joita on noin 120. Valitsimme tutkittavaksi joukoksi 8-luokkalaiset, sillä he ovat puolivälissä yläaste opiskelua; he ovat tottuneet jo yläasteen kouluympäristöön, mutta koulua on vielä jäljellä, joten tutkimuksen pohjalta saatuihin tuloksiin ehditään vielä reagoida. Tämän ikäiset nuoret pystyvät jo vastaamaan melko todenmukaisesti monimutkaisempiin kysymyksiin ja väittämiin.

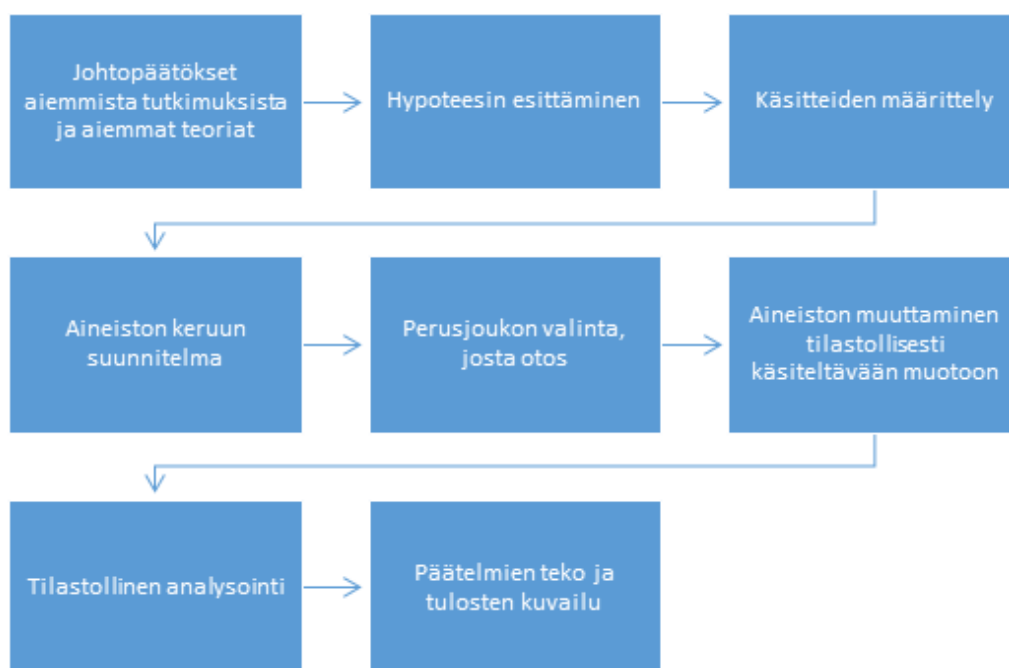
Tutkimuksen kohteeksi valikoitui Kuitinmäen koulu, sillä Laurea- ammattikorkeakoululla on sinne valmiiksi haetut tutkimusluvut. Otimme yhteyttä kouluterveydenhoitajaan ja -kuraattoriin ja sovimme tapaamisen, jossa käsiteltiin tutkimuksen aihe ja toteutuksen aikataulu. Oppilaiden ja opettajien tiedottamisesta ja käytännön toteutuksesta huolehdittiin yhteistyössä

koulun rehtorin kanssa. Oppilaille tutkimuksesta tiedottaminen toteutettiin kyselyn mukana tulevalla saatekirjeellä (Liite 2).

7.1 Tutkimusmenetelmä

Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä antaa kuvan mitattavien ominaisuuksien välisistä suhteista ja eroista. Se vastaa kysymykseen miten usein ja kuinka paljon. Kvantitatiivinen menetelmä on tutkimustapa, jossa tietoa tarkastellaan numeerisesti eli tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia kuvataan numeroiden avulla. Tutkimustietoa saadaan numeroina, esimerkiksi prosenttilukuina, joita tutkija tulkitsee sanallisesti. Tutkija vertailee eri ilmiötä, sekä selittää niiden syy- ja seuraussuhteita. Tutkijan pitää määrittää tutkittava asia mitta-asteikolle, jossa hän ryhmittelee, luokittelee ja järjestää tutkittavat muuttujat. (Vilka 2007, 13-16.)

Kuvio 1. Kvantitatiivisen tutkimuksen keskeiset vaiheet

Yksi perinteisesti käytetyistä tutkimusstrategioista on kvantitatiivinen survey-tutkimus. Survey-tutkimuksessa tietoa kerätään standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä. Tietystä ihmisjoukosta poimitaan otos, joilta aineisto kerätään tavallisesti kyselylomaketta tai strukturoitua haastattelua käyttäen. Survey-tutkimuksesta kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiötä. Kyselytutkimus ei kuitenkaan ole aina täysin aukoton tutkimusmenetelmä, sillä siitä ei koskaan voi olla varma, kuinka vakavasti siihen vastanneet ovat suhtautuneet tutkimukseen eli ovatko he vastanneet rehellisesti ja huolellisesti. On myös vaikea selvittää, miten sopiviksi vastaajat ovat kokeneet annetut vaihtoehdot. Myös

kysymysten väärinymmärrysten määrää on vaikea arvioida. Satunnaisessa otoksessa ei tunneta vastaajien taustoja, joten ei voida arvioida, kuinka perehtyneitä he ovat kyselyn aihealueeseen etukäteen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 134, 195.)

7.2 Aineiston keruu

Kyselytutkimus on tehokas menetelmä ja sen avulla saadaan laajaa tutkimusaineistoa, sillä siinä voidaan kysyä monia asioita samaan aikaan. Aineiston käsitteleminen on kätevää tietokoneella, siihen kehitetyillä tilastollisilla analyysiohjelmilla. Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomake muodostettiin tutkimusongelmien ja teoreettisen viitekehäksen pohjalta. Kyselyn muodoksi valikoitui informoitu kysely. Informoidulla kyselyllä tarkoitetaan, että tutkija jakaa lomakkeet tutkittaville henkilökohtaisesti ja kertoo kyselyn tarkoituksesta. Hän käy kyselyn läpi osallistujien kanssa ja vastailee mahdollisesti heränneisiin kysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2013, 195 - 197.) Tässä opinnäytetyössä informoitu kysely osoittautui parhaaksi muodoksi, sillä vastauslomakkeet saatiin heti takaisin. Osallistujien kyselyyn vastaaminen helpottui, sillä heillä oli mahdollisuus kysyä jos jokin oli epäselvää. Kyselyitä jaettiin 87 ja kaikki osallistujat vastasivat kyselyyn.

Opinnäytetyön kyselylomakkeessa käytettiin monivalintakysymyksiä eli vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi ja vastaaja merkitsee rastin ruutuun joko yhteen tai useampaan kohtaan ohjeistuksesta riippuen. Muutamassa kysymyksessä oli avoin kohta ”jokin muu, mikä?”, johon vastaaja sai kirjoittaa kuvaavan vaihtoehdon. Skaaloihin perustuva kysymystyyppi on kyselyssä käytettävä muoto, jossa esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee miten voimakkaasti hän on eri tai samaa mieltä väittämän kanssa. (Hirsjärvi ym. 2013, 199 - 200.) Opinnäytetyössä skaaloihin perustuvaa kysymystyyppiä hyödynnettiin nuorten asenteiden selvittämiseen netti-kiusaamista kohtaan.

7.3 Aineiston analysointi

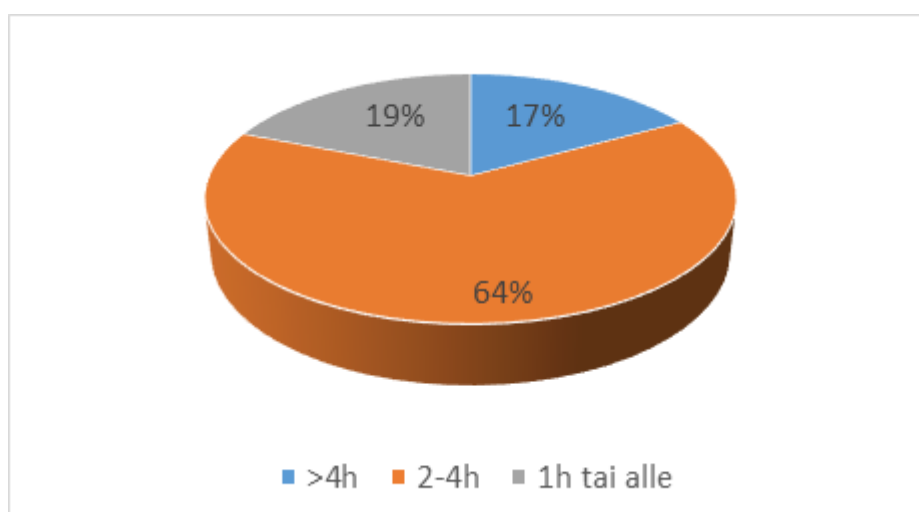
Kvantitatiivisen tutkimusaineiston käsittely jaetaan kolmeen vaiheeseen; lomakkeiden tarkistus, aineiston muuttaminen numeraaliseen muotoon, sekä tallennetun aineiston tarkastaminen (Vilka 2007, 105). Aineiston käsittely aloitetaan tarkistamalla sisältykö aineistoon selkeitä virheellisyyksiä tai puuttuuko tietoja. Kyselylomakkeet käydään läpi ja arvioidaan, onko joitakin lomakkeita hylättävä, esimerkiksi puutteellisten vastausten takia. (Hirsjärvi ym. 2013, 221.) Lomakkeet käydään kysymys kerrallaan läpi ja tässä vaiheessa saadaan jo alustavaa tietoa miten onnistuneita kysymykset ovat olleet. Jos lomakkeesta nousee esille jokin kysymys johon on systemaattisesti jätetty vastaamatta, voi se olla merkki huonosti muotoillusta tai vaikeasta kysymyksestä. (Vilka 2007, 106.) Kyselylomakkeiden kohdalla voi myös olla vaikea arvioida, onko vastaaja ymmärtänyt kysymyksen samalla tavalla kuin kyselyn tekijä on ajatellut (Hirsjärvi ym. 2013, 232).

Seuraavaksi kyselylomakkeet numeroidaan ja järjestetään ne tiedon tallennusta ja analysointia varten. Aineiston jokaiselle tutkittavalle kohteelle annetaan jokin arvo jokaisella muuttujalla. (Hirsjärvi ym. 2013, 221 - 222.) Lomakkeiden numeroiminen on erityisen tärkeä vaihe, sillä muuten tutkija ei pysty jälkeinpäin tarkistamaan yksittäisestä lomakkeesta tallennettuja tietoja. Lomakkeiden numeeriset muuttujat tallennetaan havaintomatriisiin, jolla tarkoitetaan taulukkoa, johon tuloksia syötetään. Vaakarivillä on yhden vastaajan lomakkeen eli havaintoyksikön muuttujat. Pystyrivillä on yhtä muuttujaa koskevat tiedot kaikilta kyselyyn vastaajilta. (Vilka 2007, 111.) Tutkimusaineiston käsittelyn viimeisessä vaiheessa muuttujien arvot tarkistetaan, kun koko aineisto on syötetty havaintomatriisiin. Tietojen syöttämisessä esiintyvät tallennusvirheet ovat tyypillisiä ja saattavat johtaa tulkintavirheisiin. Laadukkaasti datan saamiseksi tämä vaihe on hyvä tehdä huolellisesti. Kun lomakkeet on numeroitu tarkasti, virheiden ilmetessä kyseinen lomake on helpompi löytää. (Vilka 2007, 115 - 117)

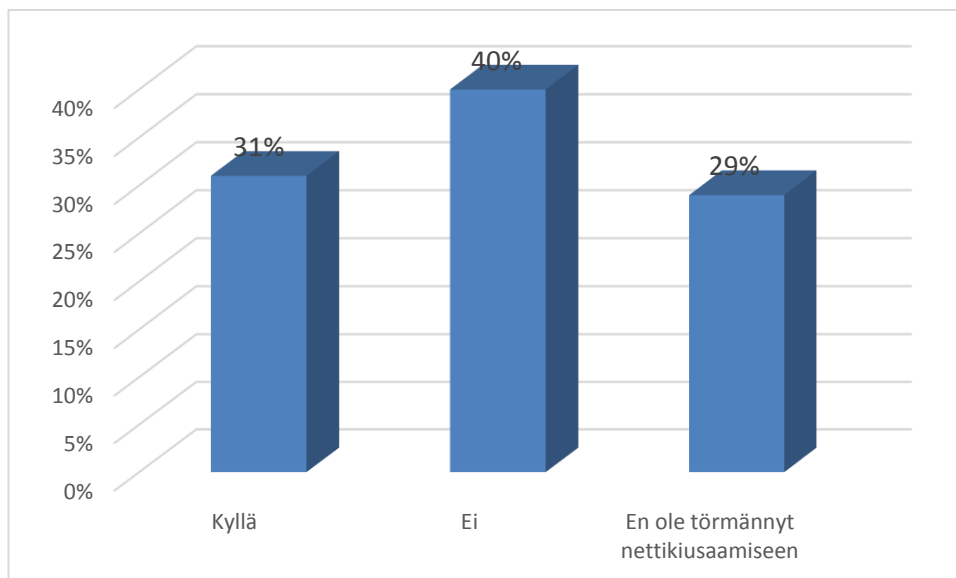
Opinnäytetyön aineiston käsittely aloitettiin tarkistamalla kaikki palautuneet kyselylomakkeet. Muutamassa lomakkeessa oli puutteellisia vastauksia, mutta yhtään lomaketta ei tarvinnut hylätä. Tämän jälkeen lomakkeet numeroitiin ja annettiin tutkittaville muuttujille arvot. Tulokset syötettiin ja tallennettiin SPSS-tilasto-ohjelmaan. Muuttujien arvot tarkistettiin, jotta välttyttäisiin virheiltä. Saadusta datasta muodostettiin diagrammeja havainnollistamaan tuloksia.

8 Tutkimustulokset

Kyselyitä jaettiin 87, joista kaikki palautuivat takaisin, eikä yhtään lomaketta tarvinnut hylätä. Kyselyyn vastanneista 56 prosenttia oli tyttöjä ja 43 prosenttia poikia.

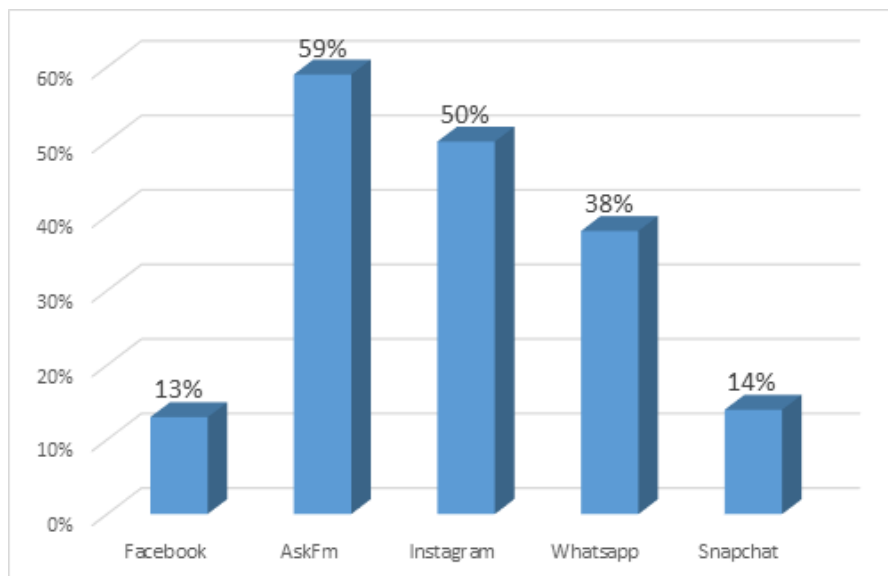
Kuvio 2. Sosiaalisessa mediassa keskimäärin vietetty aika vuorokaudessa (n=84)

Kuvio 3. Nettikiusaaja samasta koulusta (n=84)

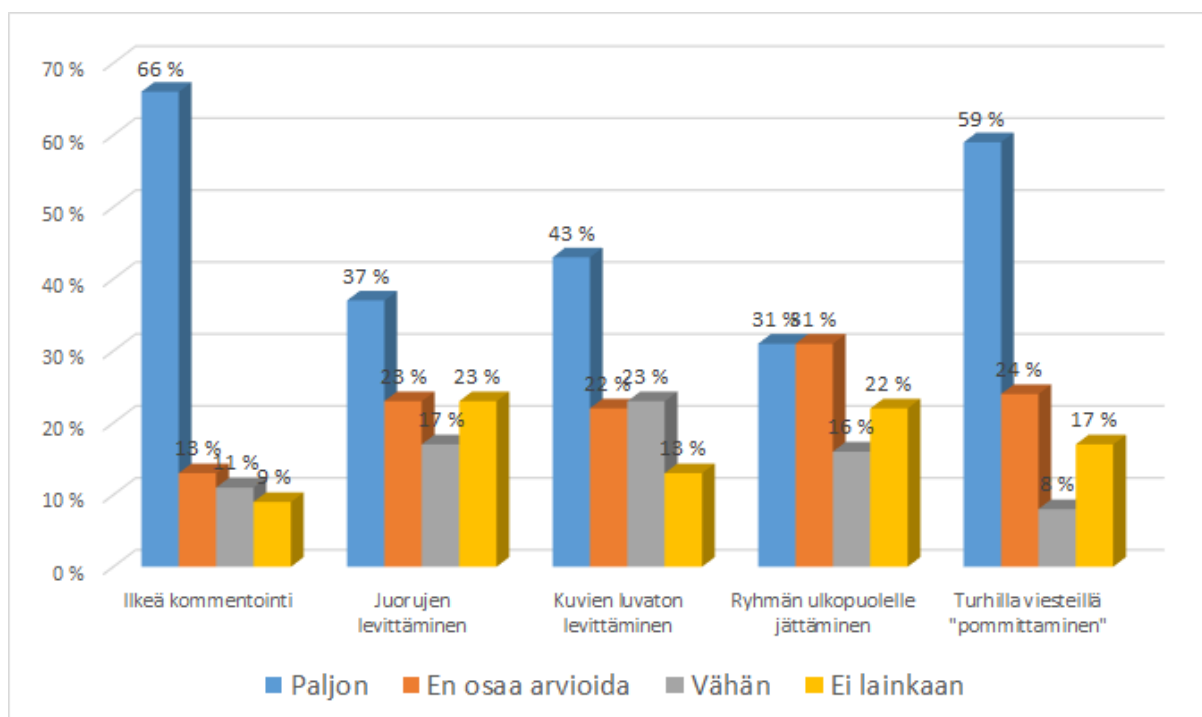
Kyselyssä nuoria pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon aikaa vuorokaudessa he keskimäärin viettävät sosiaalisessa mediassa. Vastanneista suurin osa eli 64 prosenttia arvioi käyttävänsä sosiaalisessa mediassa 2-4 tuntia vuorokaudessa, 19 prosenttia vastanneista arvioi alle 1 tunnin, 17 prosenttia vastanneista arvioi yli 4 tuntia. Poikien ja tyttöjen välillä ei ollut suuria eroja, vastanneista pojista 59 prosenttia käytti sosiaalista mediaa 2-4 tuntia vuorokaudessa ja tytöistä 68 prosenttia. Pojista 19 prosenttia arvioi ajaksi yli 4 tuntia ja tytöistä 15 prosenttia. Alle tunnin somea arvioi käyttävänsä 22 prosenttia pojista ja 17 prosenttia tytöistä.

Kyselyyn vastanneista 76 prosenttia oli nähnyt tai kuullut nettikiusaamista tapahtuvan. Sosiaalisen median käyttöaika ei ollut suoraan yhteydessä nettikiusaamisen näkemiseen. Myös suurin osa heistä, jotka arvioivat käyttävänsä sosiaalista mediaa tunnin tai alle olivat nähneet nettikiusaamista tapahtuvan. Vastanneista 31 prosenttia kertoi kiusaajan olevan samasta koulusta ja 40 prosenttia vastasi, että kiusaaja ei ole samasta koulusta.

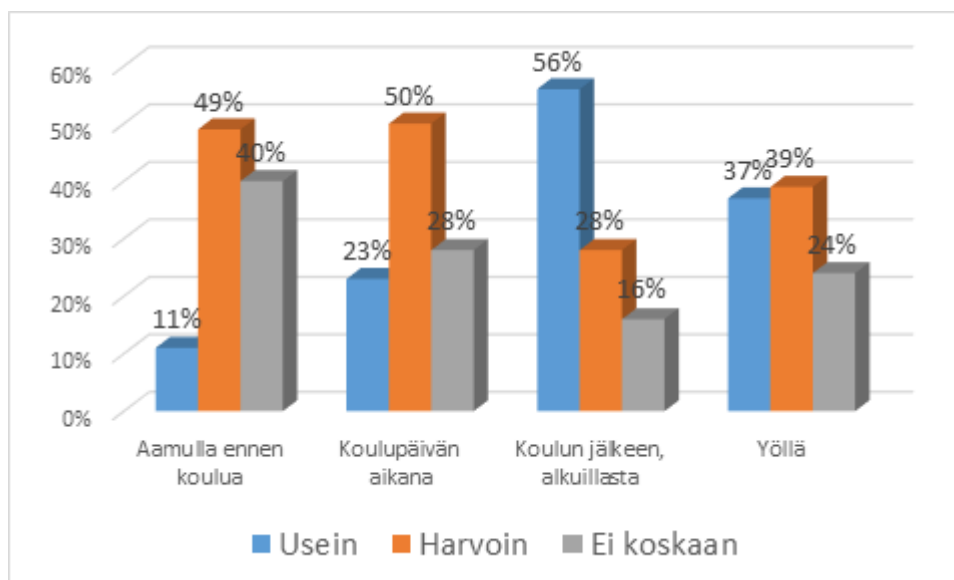
Kuvio 4. Kiusaamisen kanavat (N=87)

Vastausten perusteella yleisin kanava kiusaamiselle on Ask.fm, 59 prosenttia kertoi nähneensä siellä kiusaamista. Seuraavaksi yleisin kanava kiusaamiselle oli Instagram, jossa 50 prosenttia vastanneista kertoi nähneensä kiusaamista. Whatsappissa kiusaamista oli nähnyt 38 prosenttia, Snapchatissa 14 prosenttia ja Facebookissa 13 prosenttia. Vaihtoehtojen ulkopuolisiksi kiusaamisen kanaviksi mainittiin Periscope ja erilaiset nettipelit. Vastanneista 24 prosenttia kertoi, ettei ole törmännyt nettikiusaamiseen.

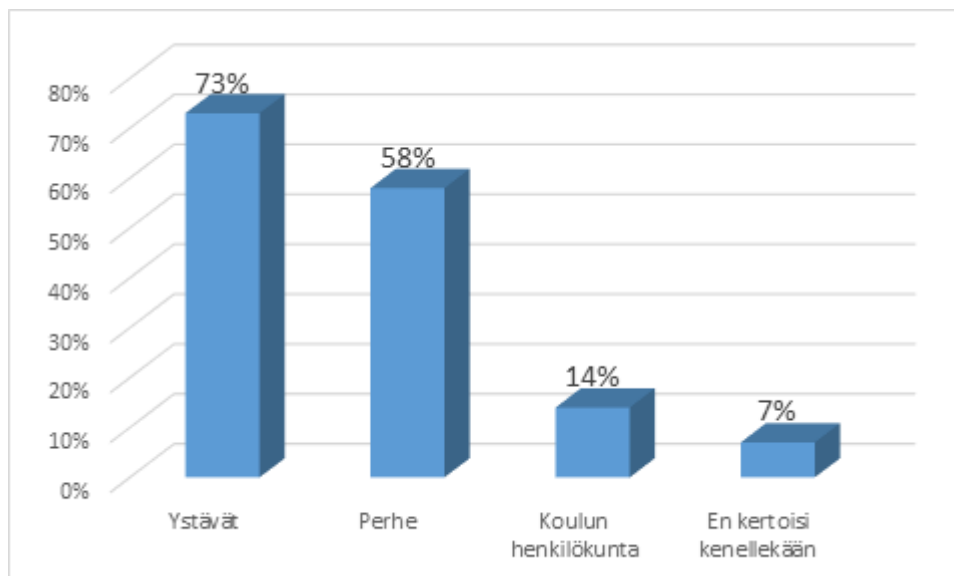
Kuvio 5. Nettikiusaamisen esiintymismuodot (N=87)

Kyselyssä oli taulukko, johon oli kerätty erilaisia netissä tapahtuvan kiusaamisen muotoja. Yleisin kiusaamismuoto netissä oli ilkeä kommentointi, jota 66 prosenttia vastanneista kertoi nähneensä paljon. Seuraavaksi yleisin kiusaamisen muoto oli turhilla viesteillä “pommittaminen” toisen ärsyttämiseksi, jota oli nähnyt 59 prosenttia vastaajista. Tämän jälkeen yleisin muoto oli kuvien luvaton levittäminen, johon oli törmännyt 43 prosenttia vastanneista.

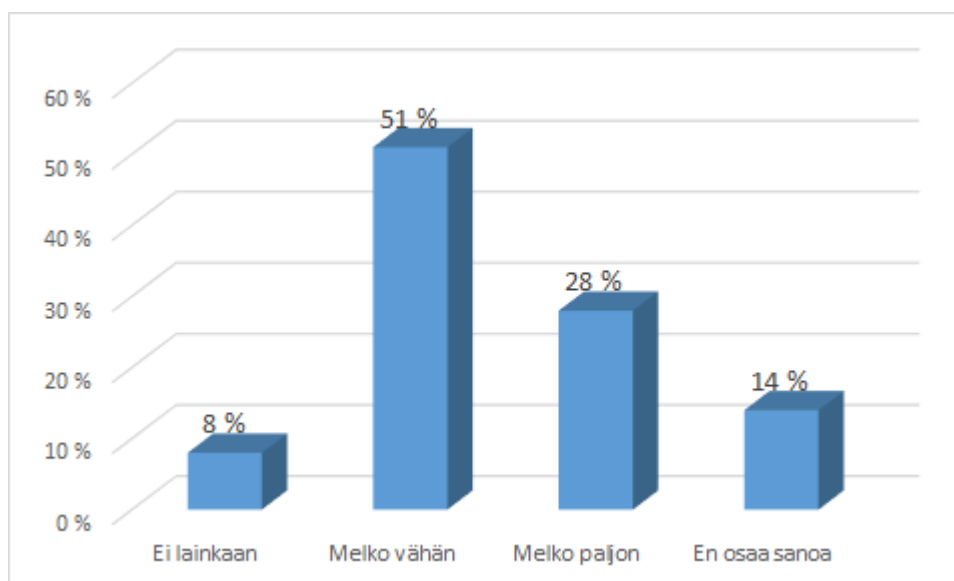
Kuvio 6. Nettikiusaamisen tapahtumisen ajankohta (n=82)

Yleisin aika kiusaamiselle oli koulun jälkeen alkuillasta, vastaajista 56 prosenttia oli nähnyt tai kokenut nettikiusaamista kyseisenä aikana. Muutama vastaajista oli kirjoittanut lomakkeeseen, etteivät kiinnitä huomioita aikaan jolloin nettikiusaamista tapahtuu. Ajankohdat jakoi vastanneiden mielipiteitä; vastaajista 37 prosenttia koki nettikiusaamista tapahtuvan useimmiten yöllä, kun taas 39 prosenttia koki, että öisin kiusaamista tapahtuu vain harvoin. Vastanneista 24 prosentti arvioi, ettei nettikiusaamista tapahdu koskaan öisin. Epätyypillisin aika nettikiusaamisen ilmenemiselle oli aamulla ennen koulun alkua.

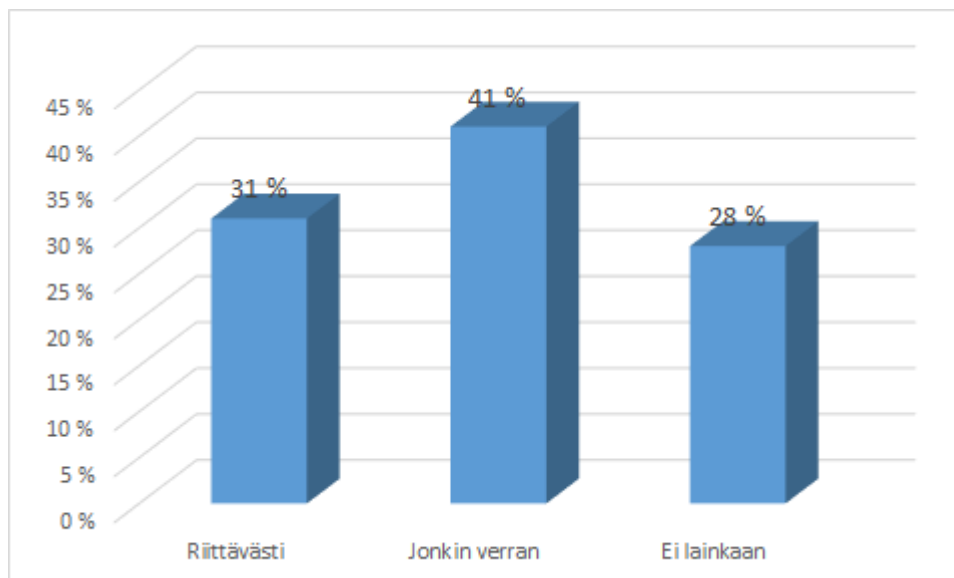

Kuvio 7. Nettikiusaamisesta kertominen (n=85)

Suurin osa vastaajista, jopa 73 prosenttia kääntyisi nettikiusaamistilanteessa ystävän tai ystävien puoleen. Perheen puoleen kääntyisi 58 prosenttia ja vain 14 prosenttia kouluhenkilökunnan. Vain 7 prosenttia ei kertoisi kiusaamisesta kenellekään.

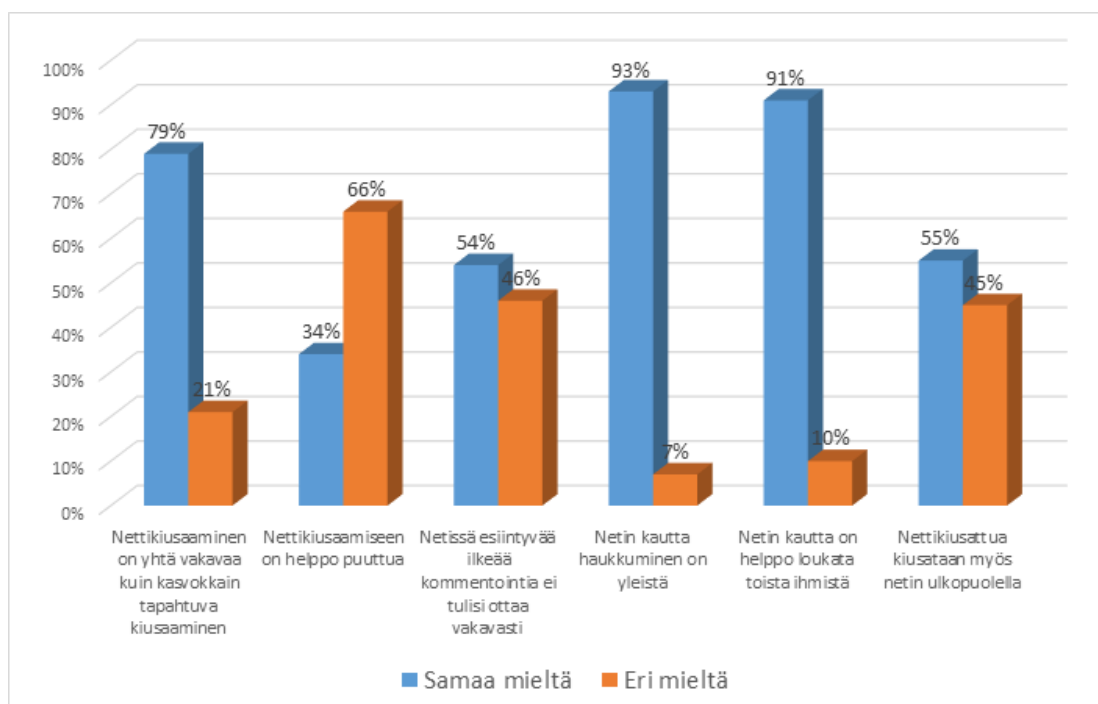

Taulukko 8. Nettikiusaamisesta puhuminen koulussa (N=87)

Kuvio 9. Koulun puuttuminen nettikiusaamiseen (n=83)

Oppilaista 51 prosenttia vastasi, että koulussa on puhuttu nettikiusaamisesta melko vähän ja 8 prosenttia ettei lainkaan ja 28 prosenttia koki, että siitä on puhuttu melko paljon. Vastaajista 14 prosenttia ei osannut arvioida asiaa. Oppilaista 41 prosenttia koki koulun henkilökunnan puuttuvan netissä tapahtuvaan kiusaamiseen jonkin verran, muttei riittävästi. Kuitenkin 28 prosenttia oppilaista koki, ettei koulun henkilökunta puutu siihen lainkaan ja 31 prosenttia tunsu koulun henkilökunnan puuttuvan nettikiusaamiseen riittävästi.

Kuvio 10. Väittämät (n=86)

Kyselyyn vastanneita pyydettiin ottamaan kantaa erilaisiin nettikiusaamiseen liittyviin väittämiin. Vastaaajista 79 prosenttia ajatteli, että nettikiusaaminen on yhtä vakavaa kuin kasvokkain tapahtuva kiusaaminen. Oppilaista 66 prosenttia koki, että nettikiusaamiseen ei ole helppo puuttua. Vastanneiden keskuudessa mielipiteet jakoi väittämä ”Netissä esiintyvää ilkeää kommentointia ei tulisi ottaa vakavasti”, 54 prosenttia oli väittämän kanssa samaa mieltä ja 45 prosenttia eri mieltä. Jopa 93 prosenttia vastanneista oppilaista ajatteli netin kautta haukkumisen olevan yleistä. Samoin 91 prosenttia koki, että netin kautta on helppo loukata toisia ihmisiä. Oppilaat olivat erimielisiä siitä kiusataanko netissä kiusattuja myös netin ulkopuolella, 55 prosenttia ajatteli kiusaamisen jatkuvan muualla, kun taas 45 prosenttia ajatteli, että kiusaaminen jää vain nettiin.

9 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta eli sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia (Hirsjärvi ym. 2013, 231). Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen pysyvyyttä eli sen kykyä antaa sama tulos uudelleen. Reliabiliteettia arvioitaessa huomiota kiinnitetään kuinka hyvin otosjoukko edustaa perusjoukkoa, tutkimuksen vastausprosenttiin, havaintoyksikköjen syöttötarkkuuteen, mittarin kykyyn vastata tutkimusongelmiin, sekä mahdollisten mittausvirheiden tunnistamiseen. (Vilka 2007, 149 - 150.) Tämän opinnäytetyön reliabelius voidaan todentaa toteuttamalla tutkimus uudelleen jonkin toisen koulun 8. luokkalaistalle. Näin voitaisiin todentaa tuottaako sama kyselytutkimus samankaltaisia tuloksia. Otoksen taustatiedoista selvitettiin vain sukupuoli, joten on vaikea arvioida kuinka hyvin tutkimuksen otos edustaa perusjoukkoa. Tutkittavista ei tiedetä esimerkiksi sosioekonomista asemaa tai etnistä taustaa. Kuitinmäen koulu on tavallinen peruskoulu, johon oppilaat tulevat asuinpaikan perusteella. Luotettavuus voidaan silti todeta hyväksi, sillä myöskään Kouluterveyskyselyissä ei ole todettu suuria alueellisia eroja kiusaamisen esiintymiselle (THL 2016). Otosta voidaan pitää luotettavana sillä vastaajissa oli melko tasapuolisesti tyttöjä ja poikia.

Tutkimuksen validiudella tarkoitetaan tutkimuksessa käytetyn menetelmän kykyä mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2013, 232). Validiteettia arvioitaessa pohditaan onko tutkija saanut käännettyä teoreettiset käsitteet arkikielelle ja onko mittarin kysymysten ja vastausvaihtoehtojen muotoilu onnistunut eli ymmärtääkö tutkittavat kysymykset tutkijan tarkoittamalla tavalla. Arviointiin kuuluu myös mittariin valitun asteikon toimivuus, sekä mittariin sisältyvät mahdolliset epätarkkuudet. (Vilka 2007, 150.) Tämän opinnäytetyön validiteettia voidaan pitää hyvänä, sillä asetettuihin tutkimuskysymyksiin saatiin kyselylomakkeiden avulla vastaukset. Saatujen vastausten perusteella vaikutti, että oppilaat ymmärsivät melko hyvin kyselyssä esitetyt käsitteet ja kysymykset. Kuitenkin kyselytilanteessa haastavaksi koettiin kiusaamisen muoto ”ryhmän ulkopuolelle jättäminen”, joten käsite selitettiin erikseen kaikille vastaajille. Pohdimme, että nettikiusaaminen käsitteenä ei välttämättä auennut kai-

kille vastaajille. Moni oli vastannut, ettei ollut nähnyt nettikiusaamista, mutta olivat kuitenkin vastanneet nähneensä monia eri nettikiusaamisen muotoja. Tutkijan on lähes mahdotonta arvioida kuinka todenmukaisesti tutkittavat ovat vastanneet kyselyyn tai ovatko he ymmärtäneet kysymykset tutkijan tarkoittamalla tavalla. Tässä tutkimuksessa ymmärryksen puolesta puhuu kaikkien kysymyksien hyvä vastausprosentti, sekä asiallisesti täytetyt kyselylomakkeet.

Yhdessä reliabelius ja validius muodostavat tutkimuksen kokonaisluotettavuuden. Tutkimuksen kokonaisluotettavuutta voidaan pitää hyvänä, kun otosjoukko edustaa hyvin perusjoukkoa ja mittaamisessa satunnaisvirheitä esiintyy mahdollisimman vähän. Uusintamittaus on hyvä keino kokonaisluotettavuuden arvioimiseksi. Kokonaisluotettavuutta voidaan lisätä ja virheitä vähentää pyytämällä kommentteja tutkimuksen ulkopuolisilta henkilöiltä, esimerkiksi ohjaajilta, kollegoilta ja aihealueen asiantuntijoilta. Kokonaisluotettavuuteen vaikuttaa myös tutkimukselle asetettu vaatimustaso eli miten tutkimus on tehty. Kvantitatiivinen tutkimus tulee tehdä tieteelliselle tutkimukselle asetettujen vaatimusten mukaisesti. (Vilka 2007, 152 - 154.) Nettikiusaamisesta aiheena ei löydy kovinkaan paljon tutkimustietoa, mutta saimme kuitenkin kerättyä kattavan teoriapohjan työlle. Teoriatieto ja aikaisempien tutkimuksien tulokset tukivat opinnäytetyön kyselystä saatuja tuloksia, mikä lisäsi työn luotettavuutta.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyön luotettavuus oli onnistunut. Valitsimme tutkimusmenetelmäksi kyselylomakkeen, sillä sen avulla on mahdollista kerätä monipuolista tietoa. Saimme riittävän laajan otoksen, jonka avulla saatiin vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeen kysymykset laadittiin teoreettisen viitekehyksen pohjalta, eikä ennalta testattuja kysymyksiä käytetty. Opinnäytetyötä ohjaava opettaja, sekä Kuitinmäen koulun kuraattori lukivat kyselylomakkeen läpi ja antoivat korjausehdotuksia. Kyselylomakkeen muotoiluun käytettiin paljon aikaa, mutta sitä ei testattu etukäteen. Pääosin olimme tyytyväisiä tutkimuksessa käytettyyn kyselylomakkeeseen ja siitä saatuihin vastauksiin. Lomakkeesta heräsi kuitenkin muutamia kehittämissideoita prosessin aikana, joita voisi hyödyntää tulevaisuudessa uutta kyselytutkimusta tehdessä.

Tutkimustilanteeseen osallistuneilla 8.-luokkalasilla heräsi melko paljon kysymyksiä liittyen kyselylomakkeeseen. Useat kokivat erityisen hankalaksi sosiaalisessa mediassa viettämänsä ajan arvioimisen. He kokivat, että kokonaismäärää on vaikea laskea, sillä he käyttävät somea muutaman minuutin kerrallaan useita kertoja päivässä. Nuoret kokivat vaikeaksi arvioida myös, mihin vuorokauden aikaan olivat nähneet tai kokeneet nettikiusaamista. He kertoivat, etteivät kiinnitä kellonaikaan huomiota somessa ollessaan. Tämä näkyi vastauslomakkeissa, sillä kysymykseen oli muutama jättänyt vastaamatta. Pohdimme, että vastausvaihtoehdoissa olisi ollut hyvä olla viikonloppu, sillä nuorilla on silloin enemmän aikaa surfailla netissä.

Vastanneiden oppilaiden mielestä joissakin kysymyksissä vastausvaihtoehdot olivat turhan jyrkkiä. He olisivat kaivanneet osaan kysymyksistä välimuotoja sekä ”en osaa sanoa” vaihtoehdon. Heille pyrittiin selittämään, että tarkoituksena on valita se vaihtoehto, joka eniten kuvaa heidän mielipidettään. Palautuneilta lomakkeilta huomasi, että nuoret eivät välttämättä jaksaneet lukea kaikkia kysymyksiä ajatuksella läpi vaan valitsivat herkästi vaihtoehdoksi ”en osaa sanoa”. Tämän takia olimme jo etukäteen vältäneet kyseistä vaihtoehtoa.

Jälkeenpäin tuloksia tarkastellessa, heräsi muutamia ajatuksia siitä miten jotkin kysymykset olisi saanut muotoiltua paremmin. Kohdassa, jossa kysyttiin kenen puoleen oppilas uskaltaisi kääntyä nettikiusaamistilanteessa, olisi pitänyt olla vaihtoehtona kouluterveydenhoitaja. Näin olisimme saaneet selville, kokevatko oppilaat kouluterveydenhoitajan luotettavaksi vaikeissa tilanteissa. Samassa kysymyksessä vastausvaihtoehtona oli laitettu perhe, mutta toimivampi vaihtoehto olisi ollut vanhemmat, sillä teoriaosuudessa puhuttiin lähinnä vanhempien osallisuudesta. Uskomme, että tutkijan läsnäolo tutkimustilanteessa paransi tutkimuksen luotettavuutta, sillä tämä pystyi vastaamaan kyselyä koskeviin kysymyksiin ja ohjaamaan oppilaita vastaamisessa. Tutkijan läsnäolo saattoi myös olla osasyynä siihen, että kaikki kyselyt palautuivat, sillä vastaajat palauttivat lomakkeen suoraan tutkijalle.

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan hyvää tieteellistä tapaa, jota tutkijoiden tulisi noudattaa. Se määrittää tutkimustyötä koskevat yleiset säännöt liittyen tutkimuskohteeseen, kollegoihin, rahoittajiin, toimeksiantajiin ja suureen yleisöön. Tutkimusetiikan ja hyvien tieteellisten tapojen noudattaminen on tutkijan velvollisuus. Hyviin tieteellisiin tapoihin kuuluu muun muassa rehellisyys, sekä tutkimuksen aikana toteutettu yleinen tarkkuus ja huolellisuus, tutkittavan oikeus kieltäytyä osallistumasta, luottamuksellinen tiedon kerääminen ja käsittely, sekä lähteiden asianmukainen ja kunnioittava käyttö. Tutkimusetiikan lisäksi tutkijan tulee toimia myös voimassa olevan lainsäädännön mukaan. (Vilka 2007, 89 - 91.) Tutkimus toteutettiin noudattaen hyviä tieteellisiä tapoja; tutkittavia tiedotettiin riittävästi tutkimuksen yksityiskohdista ja heillä oli oikeus kieltäytyä osallistumasta. Tutkimuksen tarkkuutta ja huolellisuutta lisäsi se, että tutkimusta teki kaksi tutkijaa. Opinnäytetyön raportti on kirjoitettu lähteitä kunnioittaen.

Saatekirjeessä vakuutetaan tutkimukseen osallistujat tutkimuksen luotettavuudesta. Tutkijan tulee noudattaa antamia lupauksia, kuten salassapitovelvollisuutta koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen raportista ei saa käydä ilmi tunnistettavia tietoja henkilöistä. Tutkimuseettisestä näkökulmasta tärkeää on myös hyvä kirjoitustapa, sillä vääränlaisella tutkimustulosten ilmaisutavalla voidaan pahimmassa tapauksessa leimata koko tutkittava ryhmä. Tutkijan tulee välttää tutkimuskohdetta loukkaavia, epäkunnioittavia, tyypitteleviä ja mustamaalavia ilmaisutapoja. (Vilka 2007, 164.) Tutkittavia tiedotettiin tutkimuksesta saatekirjeen

muodossa. Siinä oli avattu nettikiusaaminen käsitteenä ja kerrottu miten toimia jos tulee kiusatuksi netissä. Saatekirjeessä kerrottiin, että kysely tehdään nimettömänä eikä yksittäisiä lomakkeita nosteta esille. Salassapitovelvollisuutta kunnioitettiin koko tutkimusprosessin ajan, eikä kerättyä aineistoa näytetty ulkopuolisille tahoille. Aineisto säilytettiin ja hävitettiin asianmukaisesti.

Tutkittavien yksityisyyttä suojellaan anonymisoinnilla. Sillä tarkoitetaan henkilön tunnistettavuuden estämistä tutkimuksessa, jotta yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa aineistosta. Lomakeaineiston anonymisointiin voidaan käyttää monia tapoja. Tietoja voidaan poistaa tai muokata heti aineiston käsittelyn jälkeen tai tutkimuksen päätyttyä, esimerkiksi poistamalla henkilötunnus tai postinumero. Taustamuuttujia voidaan myös muokata tunnistamattomiksi, esimerkiksi muuttamalla henkilöiden nimiä. Tutkittavia tulee informoida, jos tunnistetietoja on välttämätöntä säilyttää. (Vilka 2007, 95 - 96.) Tutkimuksen luottamuksellisuus tutkittavia kohtaan on hyvä, sillä vastanneista ei käy ilmi mitään tunnistettavia tietoja. Tutkimuksessa taustatiedoissa kysyttiin vain sukupuoli. Vastauslomakkeita ei järjestelty luokkaryhmän mukaan, mikä vahvistaa tunnistamattomuutta. Koulun oppilaat tulevat melko laajalta alueelta, joten tutkimuksen tulokset eivät toteudu vain jollakin tietyllä asuinalueella.

Määrällisessä tutkimuksessa kohderyhmälle aiheutuneita vahinkoja ovat esimerkiksi aineiston keräämisen aikana aiheutettu epämiellyttävyys, osallistumisen aiheuttava vaiva tai harmi, sekä tutkimuksen pitkittyminen. Jos tutkimukseen on esimerkiksi työ- tai kouluajalla varattu vastausaikaa 15 minuuttia, mutta tutkittavilla kuluukin tunti. Tällöin haitat ovat merkittäviä työntekijälle ja -antajalle. Haittoja voidaan vähentää pitämällä organisaatioille ja tutkittaville annetut lupaukset. Siksi tutkijan on tärkeä arvioida tutkimukseen kuluva aika mahdollisimman realistisesti. (Vilka 2007, 90.) Tutkimuksen toteutus sujui suunnitellun aikataulun mukaan. Vastaamiseen oli varattu aikaa 15 minuuttia, mikä riitti kaikille tutkimukseen osallistuneille. Vastaustilanteen ilmapiiri oli rauhallinen, eikä oppilailta ollut kiire vastata kyselyyn. Vastausajankohta oli aamupäivällä ennen ruokailua, joten oppilailta oli vielä energiaa vastata kyselyyn. Arvioimme, että oppilaat kokivat kyselyn aiheen kiinnostavaksi, sillä nuoret käyttävät aktiivisesti sosiaalista mediaa. Kokonaisuudessa kyselyn toteuttamisesta ei aiheutunut koululle harmia.

Tutkimuksen lähtökohtana tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. Tiedonhankintatavat ja koejärjestelyt aiheuttavat usein eettisiä ongelmia ihmisiä tutkittaessa. On tärkeää pyrkiä kunnioittamaan ihmisten itsemääräämisoikeutta antamalla heidän päättää haluavatko he osallistua tutkimukseen. On selvitettävä miten henkilöiden suostumus hankitaan ja henkilöiden tulee olla kykeneviä ymmärtämään tutkimukseen liittyvä informaatio. Tutkittavalta tulee saada suostumus, millä tarkoitetaan, että henkilö on kykenevä tekemään rationaalisia päätöksiä ja

että tutkittava ymmärtää tutkimuksen vapaaehtoisuuden. Näiden vaatimusten täyttymisen arvioiminen voi olla tutkijalle haastavaa, erityisesti jos kohderyhmänä ovat nuoret. (Hirsjärvi ym. 2010, 25.) Lapsia tutkittaessa olisi suotavaa olla vanhempien lupa, tosin 12-vuotiaalla on oikeus osallistua päätökseen omasta osallistumisesta. Kun lapsi on täyttänyt 15, ei erillistä vanhempien suostumusta enää vaadita. (Vilkkä 2007, 94.) Laurealla on tutkimusluvat Kuitinmäen koululle, joten erillistä tutkimuslupaa ei tarvinnut hakea. Rehtori antoi suostumuksen tutkimuksen toteuttamiseen ja tiedotti asiasta opettajia. Ennen kyselyiden jakamista tutkija tiedotti oppilaille, että kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kaikki halusivat osallistua kyselyyn. Vanhempia ei tiedotettu kyselyn teettämisestä erikseen, mutta oppilaille jäi kotiin vietäväksi saatekirje. Pohdimme yhdessä koulukuraattorin kanssa, että 8.-luokkalaiset ovat jo tarpeeksi kypsiä päättämään kyselyyn vastaamisesta ja vastaamaan asiallisesti.

Tulosten analysointiin käytettiin SPSS- tilasto-ohjelmaa. Aineistoa analysoitaessa virheiden todennäköisyys pieneni, sillä tuloksia oli analysoimassa kaksi tutkijaa. Tulosten syöttäminen järjestelmään sujui ongelmitta ja saimme muodostettua hyviä diagrammeja havainnollistamaan tuloksia. Kyselylomakkeet numeroitiin ja järjesteltiin huolellisesti, jotta tarkistaminen onnistuisi vaivattomasti. Syötetyt tulokset tarkistettiin useaan kertaan, jotta analysointi vaiheessa ei esiintyisi virheitä. Analysointi vaihe on tehty niin perusteellisesti, että virheiden esiintymisen todennäköisyys on todella pieni. Tämän perusteella tutkimuksesta saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina.

Koimme opinnäytetyön aiheen tärkeäksi ja tutkimuksen tuloksia voidaan mielestämme hyödyntää muiden ammattilaisten käytössä. Koko prosessi, aina aiheen valinnasta valmiiseen työhön oli pitkä, mutta opettavainen. Lomakkeen muodostaminen ja kyselyiden analysointi oli hyödyllinen taito oppia. Terveystieteiden työssä on hyvä tuntee kyselytutkimuksen erityispiirteitä, sillä suurin osa laajoista väestöä koskevista terveystutkimuksista kerätään juuri kyselylomakkeiden muodossa, kuten kouluterveyskyselyt. Kehityimme tieteellisen tekstin kirjoittamisessa, kvantitatiivisen tutkimusaineiston käsittelyssä ja analysoinnissa, sekä käsittelemme kouluterveydenhoitajan työnkuvasta vahvistui ja laajeni. Oman tutkimuksen tekeminen opetti huomioimaan lähdekriittisyyttä, tunnistamaan laadukkaan lähteen ja muokkaamaan tekstiä. Ammatillista kasvua tuki oman tutkimusdatan tuottaminen, jota jokin toinen taho voi hyödyntää.

10 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa nettikiusaamisesta ilmiönä 8.-luokkalaisten keskuudessa. Tavoitteena oli kartoittaa nettikiusaamisen yleisyyttä ja muotoja, sekä nuorten asenteita sitä kohtaan. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että nettikiusaaminen on todella yleistä 8.-luokkalaisten parissa. Vastausten perusteella saimme selville, että yleisin nettikiusaamisen muoto oli ilkeä kommentointi ja siihen yleisimmin käytetty kanava oli Ask.fm.

Tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan sanoa, että nuoret kokevat nettikiusaamisen vakavaksi, mutta kuitenkin yleiseksi ilmiöksi, johon on vaikea puuttua. Koulussa on puhuttu nettikiusaamisesta melko vähän ja henkilökunta ei ole oppilaiden mielestä puuttunut asiaan riittävästi. Kyselylomakkeista saatu data vastasi hyvin asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja teoreettinen viitekehys ja aikaisemmat tutkimukset tukivat niistä saatua tietoa.

Suurin osa vastanneista (64 prosenttia) arvioi käyttävänsä sosiaalista mediaa 2-4 tuntia vuorokaudessa. Somen käytön tuntimäärissä ei tyttöjen ja poikien välillä ollut suuria eroja. Samankaltaisia tutkimustuloksia sai myös Pelastakaa Lapset ry:n vuonna 2010 tekemä tutkimus, jonka mukaan nuoret käyttivät internetiä keskimäärin 2-3 tuntia päivässä ja valtaosa tästä ajasta kului juuri somessa (Pelastakaa Lapset ry 2010, 3). Teettämäämme kyselyyn vastanneista 17 prosenttia arvioi käyttävänsä somea yli 4 tuntia vuorokaudessa. THL:n vuoden 2015 kouluterveyskyselyssä 24 prosenttia yläkoululaisista arvioi ruutuajaksi yli 4 tuntia (THL 2016).

Osa löytämistämme tutkimuksista ja lähteistä oli n. 5-6 vuotta vanhoja, jonka jälkeen teknologia ja somen palvelut ovat kehittyneet. Internetin palveluiden käyttöön suunnatut laitteet kuten älypuhelimet, tabletit ja tietokoneet kehittyvät jatkuvasti, tarjoten mahdollisuuden käyttää palveluita missä ja milloin tahansa. Myös niiden hinnat ovat laskeneet vuosien varrella, joten yhä useammalla on mahdollisuus niiden hankkimiseen. Internetin käyttötottumukset muuttuvat jatkuvasti ja somen palvelut kehittyvät ja saavuttavat yhä enemmän suosiota. Nuoret aloittavat netin käytön yhä nuorempana ja ovat tottuneita, sekä osaavia käyttäjiä. (Kupiainen ym. 2013, 7 - 8, 44.) Opinnäytetyöprosessin aikana huomasimme, että nuoret ovat todella vastaanottavaisia uusille somen palveluille ja oppivat käyttämään niitä nopeasti. Aikuiset jäävät usein osittain ulkopuolisiksi nuorten maailmasta, sillä eivät tunne somen eri kanavia. Koemme, että erityisesti nuorten parissa työskentelevillä aikuisilla tulisi olla tietoa nuorten suosimista internet-palveluista. Näin he voisivat tukea hyvää ja vastuuntuntoista palveluiden käyttöä, sekä ehkäistä erilaisia riskejä, kuten kiusaamista ja ahdistelua. Aiheesta tarvitaan myös lisää tutkimustietoa, jotta nettikiusaamiseen ehkäisemistä voitaisiin kehittää lisää.

Suurin osa, jopa 76 prosenttia nuorista oli nähnyt tai kuullut nettikiusaamista tapahtuvan. Tytöt olivat nähneet selvästi poikia enemmän nettikiusaamista lähestulkoon kaikissa kyselyssä esitetyissä somen palveluissa. Myös Kunnallisan Kehittämissäätöön vuonna 2013 tekemän tutkimuksen mukaan tytöt olivat kokeneet nettikiusaamista poikia enemmän (Mäntylä ym. 2013, 33 - 34). Tytöt kokevat toisten kohtaamisen verkossa poikia tärkeämmäksi. He ovat usein edistyneitä verkon käyttäjiä ja hallitsevat laajasti sosiaalisen median käytäntöjä. (Matikainen 2008, 20; Kupiainen ym. 2013, 8 - 12.) Tyttöillä murrosikä alkaa useimmiten poikia aikaisemmin ja hitaasti tai nopeasti kehittyvillä voi olla vaikea sopeutua joukkoon. Murrosikäisen on

tärkeää saada hyväksyntää ikätovereilta ja hän peilaa itseään kavereiden kautta. Myös ulkonäköpaineet ovat tyypillisiä kyseisessä iässä ja saattavat aiheuttaa ahdistusta. (Hietala ym. 2010 42 - 47.) Oman arvioimme ja lukemamme teorian pohjalta tytöt ovat aktiivisempia sosiaalisen median käyttäjiä ja heille on tärkeämpää antaa positiivinen kuva itsestään somen kautta. Pohdimme, että murrosikäiset tytöt ovat tyypillisesti omistushaluisia ystävästään ja ajautuvat helposti erimielisyyksiin. Ulkonäkö koetaan tärkeäksi asiaksi ja poikkeava tyyli tai pukeutumistapa huomioidaan negatiivisesti. Pohdimme myös, että nykyään ulkonäköä korostetaan erityisesti ottamalla itsestä ja kavereista kuvia, joita jaetaan sosiaaliseen mediaan. Tytöt ovat tarkkoja minkälaisia kuvia jakavat someen ja arvostelevat herkästi myös muiden ikätovereiden kuvia.

Nettikiusaamisen esiintymismuodoista nuoret olivat nähneet eniten ilkeää kommentointia ja turhilla viesteillä pommittamista. Myös mediakasvatusseuran vuonna 2013 tehdyn tutkimuksen mukaan yleisin kiusaamisen muoto netissä oli ilkeä kommentointi (Rahja 2013, 15). Ilkeän kommentoinnin yleisyyttä voi perustella sillä, että se on netissä usein helppoa, eikä kiusaaja koe yhtä vahvaa katumusta, sillä hän ei näe kiusaamisen vaikutuksia uhriin. Myös toisilleen entuudestaan tutun ihmisen kynnys haukkua toista on netissä usein matalampi kuin kasvotusten. Netin kautta nimiteltäessä, myös kiinnijäämisen pelko on pienempi, sillä aikuisia ei ole läsnä. (Rogers 2010, 12; Hietala ym. 2010, 49 - 52). Nettikiusaaminen on pääasiassa sanallista kiusaamista, joten oletuksena oli, että ilkeää kommentointia olisi koettu eniten. Viesteillä pommittamisen otimme yhdeksi kiusaamismuodoksi kyselylomakkeelle, sillä Kuitinmäen koulukuraattori kertoi törmänneensä siihen työssään. Yli puolet Kuitinmäen koulun 8.-luokkalaista kertoikin nähneensä turhilla viesteillä pommittamista.

56 prosenttia kyselyymme vastanneista kertoi nettikiusaamista tapahtuvan eniten koulun jälkeen alkuillasta. Toiseksi eniten kiusaamista tapahtui öisin. Vastausten todenmukaisuutta tukee vuonna 2015 tehty SoMe ja nuoret- tutkimus, jonka mukaan nuorten sosiaalisen median käyttöaika painottuu iltapäivästä yöhön klo 15 - 01 välille ja yleisin aika somen palveluiden käytölle on klo 18 - 21 (Weissenfelt, Huovinen 2015). Murrosikään liittyy usein myös unirytmien muuttuminen iltapainotteiseksi, eikä nuori malta mennä ajoissa nukkumaan. Tähän liittyy erityisesti ilta-aikaan lisääntynyt elektroniikan ja netin käyttö (Hietala ym. 2010, 42 - 44). Nykypäivänä katukuvassa näkyy, kuinka riippuvaisia ihmiset ovat puhelimistaan. Julkisissa kulkuvälineissä istuessa huomaa, kuinka kaikki matkustajat ovat jatkuvasti puhelimien kimpussa. Nykypäivän nuoret ovat kasvaneet kyseisen kulttuurin parissa ja pohdimme, että heille puhelimesta irtautuminen olisi lähestulkoon mahdotonta. Monista eri sovelluksista tulee jatkuvasti viestejä muilta käyttäjiltä ja kavereilta, joten muihin asioihin, kuten kirjan lukemiseen tai kotiläksyjen tekemiseen voi olla hankala keskittyä.

Kyselymme tuloksista selvisi, että yli 70 prosenttia nuorista kertoisi netissä tapahtuvasta kiusaamisesta ystävilleen. Yli puolet vastasi kertovansa perheelleen. Tutkimustuloksiamme tukee Mediakasvatusseuran vuonna 2003 teettämän tutkimuksen tulokset, jonka mukaan uhasta internetissä kerrotaan mieluiten kavereille. Muutamien tutkimusten mukaan nuoret eivät mielellään keskustele nettikiusaamisesta vanhempien kanssa. Nuoret mieluummin jopa peittelevät netissä käyttämiään sivuja esimerkiksi tyhjentämällä selaushistoriaa. (Rahja 2013, 14 - 15.) Totesimme tuloksien analysointivaiheessa, että kyselyssä vaihtoehtona oli perhe, vaikkakin teoriassa puhuttiin yleisemmin vanhemmista. Perheen käsite on laajempi ja se sisältää myös sisarukset ja muut sukulaiset.

Kyselymme vastanneiden mukaan vain 14 prosenttia kertoisi nettikiusaamisesta koulun henkilökunnalle. MLL:n vuonna 2009 teettämän kiusaamiskyselyn mukaan noin puolet nuorista piti kiusaamisesta kertomista koulukuraattorille, -psykologille, -terveydenhoitajalle ja opettajalle helppona (Peura ym. 2009, 24 - 25). Kyseisessä tutkimuksessa käsiteltiin perinteistä koulukiusaamista. Pohdimme, että nettikiusaaminen on nuorille henkilökohtaisempi asia, eikä sen selvittely koeta olevan koulun henkilökunnan asia. Koulun henkilökunnalla ei ole välttämättä samanlaista tietämystä sosiaalisen median palveluista kuin nuorilla ja on totta, että auttaminen voisi olla haastavaa. Tutkimuksemme osoitti myös, ettei nettikiusaamisesta puhuta koulussa kovin paljoa. Enemmistö, 59 prosenttia vastanneista totesi, että aiheesta puhutaan koulussa melko vähän tai ei lainkaan. Tämän vuoksi opettajien ja muun henkilökunnan tietämyksen lisääminen aiheesta olisi ensiarvoisen tärkeää nettikiusaamisen tapahtuessa myös kouluajalla. Kyselyyn vastanneista puolet kuitenkin kertoi nettikiusaamista tapahtuvan kouluajalla melko harvoin tai harvoin.

Kolmannes vastaajista kertoi, että nettikiusaaja on samasta koulusta kuin kiusattu. MLL:n kouluhyvinvointikyselyn (2009) mukaan netissä kiusatuista nuorista yli puolet tiesi kiusaajan olevan samasta koulusta. Koulussa tapahtuva syrjintä ja kiusaaminen jatkuvat usein koulupäivän jälkeen netin kautta. Kiusaaminen joka on alkanut netissä voi myös siirtyä kiusaamiseen koulussa. (Hietala ym. 2010, 51; Peura ym. 2009, 21.) Nuorten sosiaalinen elämä on nykyään pitkälti internetissä, joten kiusaamisen uhriksi joutuvat nuoret ovat alttiimpia myös netissä tapahtuvalle kiusaamiselle.

Tutkimuksen perusteella nuoret kokivat nettikiusaamisen vakavaksi. Vastanneista 79 prosenttia ajatteli, että nettikiusaaminen on yhtä vakavaa kuin kasvokkain tapahtuva kiusaaminen. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että nettikiusaamisella on samankaltaisia vaikutuksia nuoreen kuin kasvokkain tapahtuvalla kiusaamisella. Netissä esiintyvään ilkeään kommentointiin suhtautuminen jakoi vastaajien mielipiteet; yli puolet vastanneista oli väittämän kanssa samaa mieltä ja lähestulkoon puolet eri mieltä. Samankaltaisia tuloksia sai myös EU

Kids Online -tutkimus, jonka mukaan kolmannes nettikiusaamista kokeneista nuorista ei kokenut sitä kovinkaan haitallisena, kun taas neljännes koki kiusaamisen melko tai hyvin järkyttävänä tapahtumana. Kiusaaminen on aina subjektiivinen kokemus ja jokainen voi ymmärtää ja kokea kiusaamisen eri tavoin. (Kupiainen ym. 2013, 7.) Pohdimme, että nuoret ovat tottuneet netissä esiintyviin ilkeisiin kommentteihin, eivätkä koe niitä kiusaamisena. Muutama kyselyyn vastannut kirjoitti lomakkeelle, että nettikiusaamisesta ei pidä välittää ja että sitä voi välttää ja paeta pysymällä poissa ikätoivereiden suosimista somen palveluista. Kyselytutkimuksen tulokset osoittavat, että nettikiusaaminen on yleistä. Yli 90 prosenttia vastanneista koki netin kautta tapahtuvan haukkumisen olevan yleistä ja helppoa.

Nettikiusaamista erillisenä aiheena ei ole paljoa tutkittu. Tosin nuorten netin ja sosiaalisen median käytöstä on jo jonkin verran tutkimustietoa, samoin kiusaamisen ilmenemisestä Suomen kouluissa. Suomen muihinkin yläkouluihin voisi tehdä samantyyppisen tutkimuksen, jotta koulu voisi reagoida nettikiusaamiseen omana osa-alueenaan esimerkiksi panostamalla media- kasvatukseen. Lisätutkimusta voitaisiin tehdä myös siitä, kuinka kouluterveydenhoitaja pysyisi työssään tunnistamaan internetin kautta tapahtuvaa kiusaamista. Nuorten netinkäyttötottumuksia ja netissä tapahtuvaa kiusaamista pitää tutkia jatkuvasti lisää palveluiden suosion kasvaessa. Näiden tutkimusten pohjalta voitaisiin kehittää koulutuksia kouluterveydenhoitajille ja muille oppilashuoltoryhmän jäsenille. Nuorta ympäröivien aikuisten lisääntynyt tietämys voisi toimia ennaltaehkäisevänä tekijänä netin kautta tapahtuvan kiusaamisen ja ahdistelun vähentymisenä.

Lähteet

Ask.fm. 2016. About us. Luettu 12.11.2015. <http://about.ask.fm/about/>

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14. painos. Helsinki: WSOYpro.

Elkelä, K. 2012. Itella. Sosiaalisen median käyttö, merkitys ja vaikutukset. Tutkimussarja 6/2012. Luettu 5.1.2016. http://www.posti.fi/tiedotteet/attachments/2012/itella_tutkimussarja_6-2012.pdf

Facebook. 2016. Luettu 15.12.2015. <https://newsroom.fb.com/company-info/>

Forss, M. 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Helsinki: Crimetime.

Hakulinen-Viitanen, T., Hietanen-Peltola, M., Hastrup, A., Wallin, M. & Pelkonen, M. 2012. Laaja terveystarkastus. Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon. THL Verkkójulkaisut. Luettu 5.1.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90831/URN_ISBN_978-952-245-708-0.pdf?sequence=1

Hamarus, P. 2012. Haukku haavan tekee- Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja Mieli - Koulu mielen-terveyden tukena. Helsinki: Sanoma Pro.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. painos. Porvoo: Tammi.

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Helsinki: Kirjapaja.

Instagram. FAQ. 2016. Luettu 2.2.2016. <https://www.instagram.com/about/faq/>

Juntunen, E. 2014. Kiusaajat piinaavat nuoria Whatsappissa. Helsingin Sanomat. Luettu 29.2.2016. <http://www.hs.fi/elama/a1305866832022>

Kangas, S. 2011. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkójulkaisuja 49. Digital Pioneers. Tracing the cultural drivers of future media culture. Luettu 10.1.2016. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/digitalpioneers.pdf>

KiVa Koulu -hanke. 2012. Turun yliopisto. Luettu 15.1.2016. <http://www.kivakoulu.fi>

Kupiainen, R., Kotilainen, S., Nikunen, K. & Suoninen, A. 2013. Mediakasvatusseura. Lapset netissä- Puheenvuoroja lasten ja nuorten netin käytöstä ja riskeistä. Luettu 11.1.2016. <http://www.mediakasvatus.fi/files/ISBN978-952-67693-3-2.pdf>

Lietsala, K. & Sirkkunen, E. 2008. Social media. Introduction to the tools and processes of participatory economy. Luettu 5.1. 2016. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65560/978-951-44-7320-3.pdf?sequence=1>

Luopa, P., Harju H., Puusniekka R., Sinkkonen A., Jokela J., Kinnunen, T. & Pietikäinen, M. 2008. Kouluterveys 2008: Pääkaupunkiseudun raportti. Stakes.

Luopa, P., Kivimäki, H., Matikka, A., Vilkki, S., Jokela, J., Laukkarinen, E. & Paananen, R. 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-2013. Kouluterveyskyselyyn tulokset. Tampere: Juvenesprint.

- Luopa, P., Pietikäinen, M. & Jokela, J. 2008. Koulukiusaaminen peruskoulun yläluokilla 2000-2007. Opetusministeriön julkaisuja 2008:7. Luettu 9.2.2016.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm07.pdf>
- Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. 2013 THL. Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Tampere: Suomen Yliopistopaino.
- Matikainen, J. 2008. Verkko kasvattajana. Helsinki: Palmenia.
- Microsoft. 2011. Suomalaisnuoret salaavat netin käyttöönsä vanhemmiltaan eurooppalaisia ikätovereitaan useammin. Luettu 5.1.2016.
http://www.microsoft.com/finland/pr/tiedotearkisto/tietoturvaiva_0211.html
- MLL. 2016. Lapset ensin, Nettikiusaaminen. Luettu 9.2.2016. <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaisyminen/nettikiusaaminen/>
- MLL. 2016b. Nuortennetti. Nettikiusaaminen. Luettu 9.2.2016. http://www.mll.fi/nuortennetti/mina_ja_media/nettikiusaaminen/
http://www.mll.fi/nuortennetti/mina_ja_media/nettikiusaaminen/jos_sinua_kiusataan_netissa/
- Muurinen, J. 2014. Nuorten Some-kanavat - Esittelyssä Snapchat. Sometoimisto Kuulu. Luettu 12.11.2015. <http://www.kuulu.fi/mika-on-snapchat/>
- Mäki, P., Wikström, K., Hakulinen-Viitanen, T. & Laatikainen, T. 2011. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa - Menetelmäkäsikirja. Terveystarkastuslaitos. Verkkojulkaisu. Luettu 2.2.2016.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80364/Opas14_2011.pdf?sequence=3
- Mäntylä, N., Kivelä, J., Ollila, S., Perttola, L. 2013. Pelastakaa koulukiusattu!. Kunnallissalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu- sarjan julkaisu. Vammalan kirjapaino Oy.
- Olweus, D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Helsinki: Otava.
- Pelastakaa Lapset ry. 2010. Tutut tuntemattomat. Raportti lasten ja nuorten nettituttavuuksista sosiaalisessa mediassa. Luettu 5.1.2016.
http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/b5ff76dcebe30114739821e74cd08f17/1452001252/application/pdf/234470/Tutut%20tuntemattomat%20-%20raportti_web.pdf
- Peura, J., Pelkonen, M. & Kirves, L. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009. Miksi kertoisin, kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. Verkkopainos. Luettu 5.1.2016.
<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/43096a5489d3deef4a58b25ef93290a2/1452001206/application/pdf/8577382/MLL%20Kiusaamiskyselyraportti%20web.pdf>
- Rahja, R. 2013. Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseura Ry. Luettu 14.10.2015.
http://www.mediakasvatus.fi/files/nuorten_mediamaailma_pahkinankuoressa.pdf
- Raskauskas, J., & Stoltz, A.D. 2007. Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. *Developmental Psychology*, 43, 564-575. Luettu 15.1.2016.
<http://www.chatcoder.com/node/163>
- Rikoslaki 13.12.2013/879
- Rikoslaki 21.4.1995/578
- Rogers, V. 2010. Cyberbullying. London: Jessica Kingsley Publishers.

Sainio, M. 2014. KiVa Koulu® -ohjelma suomalaisissa peruskouluissa: Miten ohjelmaa toteutetaan tai miksi sitä ei käytetä? Luettu 15.1.2016.
<http://www.kivakoulu.fi/assets/files/KiVa-tutkimusraportti.pdf>

Salmivalli C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Helsinki: Otava.

Snapchat. Brand Guidelines. 2016. Luettu 12.1.2016.
<https://www.snapchat.com/brand-guidelines#general-usage-guidelines>

Sosiaali- ja Terveysministeriö. Julkaisuja 2009:20. 2009. Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskelu-terveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohjeet. Luettu 9.3.2016.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112025/URN%3aNBN%3afi-fe201504226745.pdf?sequence=1>

Stakes. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille. Luettu 2.3.2016.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104361/Oppaita51_2002.pdf?sequence=1

Takizawa, R., Maughan, B. ja Arseneault, L. Adult Health Outcomes of Childhood Bullying Victimization: Evidence From a Five-Decade Longitudinal British Birth Cohort. 2014. The American Journal of Psychiatry. Volume 171 Issue 7, July 2014, s. 777-784. Luettu 15.1.2016.
<http://ajp.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/appi.ajp.2014.13101401>

Terho P., Ala-Laurila E-L. & Laakso, J. 2002. Kouluterveydenhuolto. 2. painos. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino.

THL. 2015. Väestötutkimukset. Kouluterveyskysely. Luettu 25.11.2015.
<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely>

THL. 2016. Kouluterveydenhuolto. Luettu 29.2.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoito/kouluterveydenhuolto>

Vilka, H. Tutki ja mittaa. 2007. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Tammi: Helsinki.

WhatsApp Inc. 2016. Luettu 15.12.2015.
<https://www.whatsapp.com/?l=fi>

Weissenfelt, J. & Huovinen, J. 2015. SoMe ja nuoret 2015. Ebrand Suomi Oy. Luettu 25.11.2015. <http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/tiivistelma/>

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake	46
Liite 2: Saatekirje.....	48

Liite 1: Kyselylomake

1. Sukupuoli

- Tyttö
 Poika

2. Arvioi paljonko aikaa vietät keskimäärin vuorokaudessa sosiaalisessa mediassa? (esim. Facebook, Whatsapp yms.)

- >4h
 2-4h
 1h tai alle

3. Oletko nähnyt/ kuullut nettikiusaamista tapahtuvan?

- Kyllä
 Ei

4. Onko kiusaaja samasta koulusta kuin kiusattu?

- Kyllä
 Ei
 En ole törmännyt nettikiusaamiseen

5. Millä kanavilla kiusaamista on tapahtunut? Voit valita useamman kohdan.

- Facebook
 Ask Fm
 Instagram
 Whatsapp
 Snapchat
 Muu, mikä _____
 En ole törmännyt nettikiusaamiseen

6. Minkälaisia kiusaamisen esiintymismuotoja olet netissä nähnyt?

Merkitse kuvaavin vaihtoehto. Vastaa joka kohtaan.

	Paljon	Melko paljon	En osaa arvioida	Melko vähän	Ei lainkaan
Ilkeä kommentointi	☐	☐	☐	☐	☐
Juurujen levittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kuvien luvaton levittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmän ulkopuolelle jättäminen	☐	☐	☐	☐	☐

7. Mihin vuorokauden aikaan näkemääsi/kokemaasi nettikiusaamista tapahtuu?

Vastaa joka kohtaan.

	Usein	Melko usein	Melko harvoin	Harvoin	Ei koskaan
Aamulle ennen koulua	☐	☐	☐	☐	☐
Koulupäivän aikana	☐	☐	☐	☐	☐

Koulun jälkeen, alkuillasta	☐	☐	☐	☐	☐
Yöllä	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kenen puoleen uskaltaisit kääntyä nettikiusaamistilanteessa?

- Ystävä(t)
- Perhe
- Koulun henkilökunta
- En kertoisi kenellekään
- Jollekin muulle, kenelle _____

9. Onko koulussa puhuttu nettikiusaamisesta?

- Ei lainkaan
- Melko vähän
- Melko paljon
- En osaa sanoa

10. Puuttuuko koulun henkilökunta mielestäsi netin kautta tapahtuvaan kiusaamiseen?

- Riittävästi
- Jonkin verran, muttei tarpeeksi
- Ei lainkaan

11. Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti.

Merkitse vaihtoehto joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
Nettikiusaaminen on yhtä vakavaa kuin kasvokkain tapahtuva kiusaaminen	☐	☐	☐	☐
Nettikiusaamiseen on helppo puuttua	☐	☐	☐	☐
Netissä esiintyvää ilkeää kommentointia ei tulisi ottaa vakavasti	☐	☐	☐	☐
Netin kautta haukkuminen on yleistä	☐	☐	☐	☐
Netin kautta on helppo loukata toista ihmistä	☐	☐	☐	☐
Nettikiusattua kiusataan myös netin ulkopuolella	☐	☐	☐	☐

Kiitos vastauksista!

Liite 2: Saatekirje

Hyvä 8.-luokkalainen!

Olemme Laurea-ammattikorkeakoulun terveydenhoitaja-opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä yläkoululaisten netti-kiusaamis- kokemuksista. Teetämme kyselyn kaikille Kuitinmäen koulun 8.-luokkalaisille.

Kysely tehdään nimettömänä ja vastaukset ovat luottamuksellisia. Emme nosta esiin yksittäisiä lomakkeita, vaan käytämme vastauksia osana tulosjoukkoa. Kyselystä saatua materiaalia käytämme opinnäytetyössämme ja välitämme tulokset koulun henkilökunnalle.

Nettikiusaaminen on verkossa eri kanavien kautta tapahtuvaa kiusaamista. Se voi olla esimerkiksi huhujen, yksityisten asioiden tai kuvien luvaton levittelemistä netissä tai ilkeiden kommenttien ja viestien lähettämistä.

Jos sinua kiusataan netissä, voit kertoa koulun henkilökunnalle, kuten opettajalle, terveydenhoitajalle tai kuraattorille. Voit etsiä lisätietoa miten toimia esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Nuortennetistä (www.mll.fi/nuortennetti/). Tarvittaessa voit olla yhteydessä myös nettipoliisiin www.poliisi.fi/virtuaalinenlahipoliisi. Edellä mainitusta osoitteesta löytyy eri alueilla toimivien nettipoliisien yhteystiedot.

Kiitos!

Mira Laitila ja Linda Setälä